

SOCIETATEA DE MAINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anal IV
N-rul 4

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Numărul
Lei 15

CLUJ, DUMINECĂ 30 IANUARIE 1927

CUPRINSUL:

- PROBLEME ECONOMICE:** *Un pas mai departe* — Ion Clopoțel
Ius elevat gentes? — — — — — Gavril Todica
- ACTUALITĂȚI:** *Iar regionalismul* — — — — — N. Ghiulea
Discuții și recenzii (Mircea Florian: Știință și raționalism. — Șt. Zeletin: Sociologizarea învățământului. — T. Cristea: Camerele agricole) — — — — — Ion Clopoțel
Suciu-Tereh: Teoria asigurărilor — — — — — A. Ciortea
China — — — — — H. Trandafir
- PROBLEME SOCIALE:** *Legislația muncitorească* — N. N. Matheescu
- ARDEALUL VECHIU:** *Activitatea lui Ion Slavici la „Tribuna” din Sibiu (4)* — — — — — Olimpiu Boitoș
Bibliografia Ardealului (urmare) — — — — — Petru Suciu
- INVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE:** *Școala activă* — — — — — Gh. Comicescu ✓
- BIOPOLITICA:** *„Astra medicală” și problema tuberculozei* — — — — — Dr. Cornel Manta
- SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ:** *Rostul Camerelor agricole* — — — — — Tiberiu Cristea
- CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE:** *Un apel al Mitropolitului Nicolae Bălan. — Expoziții (Ceramică din Bihor). — Conferințe (E. Racoviță: Problema evoluției). — Cărți, reviste, ziare (Raportul societății ortodoxe a femeilor române, filiala Cluj; Flamura; Cosinzeana)* — — — — — O. B.
Un mare nedreptățit: Iacob Mureșanu — — — — — Valeriu Bora
- FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE:** *Un teatru muncitoresc la Petroșeni. — Desvoltarea cooperăției. — Succesul democrației în Franța. — Cronică muncitorească. — Revistele economice. — Cronică mărunță. — Voci din presă. — Bibliografie.*

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 8
GALEA VICTORIEI No. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

Bibliografie

Petru Bortez: Indicatorul localităților din județul Cluj cu harta căilor de comunicație chilometrată, Cluj 1927. Are următorul cuprins: Prefață; județul Cluj: forma, limitele, suprafața, locuitorii, cultele, armata, cultura, clima, munții, apele, producția, viețile, economia, împărțirea administrativă, împărțirea judecătorească, finanțele, industria, comerțul, serviciul sanitar, căi de comunicație, posta, telefonul, curse de automobile, indicatorul alfabetic al comunelor din județ după noua reformă administrativă — român maghiar și maghiar român.

Virgil I. Bărbat: Premisele umane ale culturii moderne și *Fl. Ștefănescu-Goaingă:* Raport despre activitatea „Extensiunii Universitare pe anul 1925—1926. (Buletinul II al „Extensiunii Universitare“).

Flamura, Dec. 1926
Viața Românească, Dec. 1926.
Datina, Nov.-Dec. 1926.
Adevărul Literar, 23 Ian.
Cosinzeana, număr jubilar.
Țărănismul, 23 Ian.
Viața agricolă, 15 Ian.
Stuparul Român, Dec. 1926.
Uniunea Ofițerilor de Rezervă, Secția Bihor, Buletinul No. 2
Revista Societății Tinerimei Române, N. 4.

Revistele Economice

„Buletinul Institutului economic românesc“, revistă de specialitate în al V-lea an de apariție condusă de directorul institutului, d. dr. Gheron Netta. Comitetul de direcție al Institutului este compus din dnii Oscar Kiriacescu, director la Banca Națională a României; L. Mrazek, profesor universitar; dr. L. Colescu, fost director general al statisticii; ing. C. Casasovici, conferențiar la șc. politehnică; ing. C. D. Bușilă, prof. la șc. politehnică; R. Halfon, administrator la Banca Crissovloni; dr. Gh. Ionescu-Sisești, prof. la șc. super. de agricultură și Al. N. Ștefănescu, fost dir. la Banca Națională a României.

Revista este una din cele mai serioase în domeniul problemelor economice. Se ocupă cu diferite studii, cercetări și rapoarte economice, privind viața economică a țării noastre și a celorlalte țări înconjurătoare. Rubrica notelor și a informațiilor, precum și arhiva presei economice, este o iconă fidelă a întregii vieți economice mondiale. La finele buletinului se publică statistica economică care oglindește prețul de en-gros al mărfurilor pe diferite piețe mondiale. Buletinul mai publică și o fascicolă ca supliment „Bibliografia economică română“.

„Independența economică“, revistă fondată de dnii V. N. Madgearu și Ion Răduceanu, în al IX-lea an de apariție are în comitetul de redacție pe d-nii M. Manoiulescu; G. Mantu; Gr. Mladenatz; Aureliu Ion Popescu; Savel Rădulescu; Șt. Stănescu și D. I. Suchianu.

Competent redactată, tratând problemele la ordinea zilei, revista se interesează mai mult de chestiunile privitoare la țara noastră. Comentăriile, faptele și observațiile, precum și recenziiile sunt conduse cu nerv, ceiace ridică mult prestigiul revistei.

„Analele economice și statistice“ (Les annales economiques et statistiques), în al IX-lea an de apariție, sunt conduse de un comitet de redacție compus de d-nii prof. dr. I. Angelescu, Const. Bungețianu, Alex. Cusin, dr. Gh. N. Leon, Gh. Tașca și dnii Ernest Ene, Victor Slăvescu, N.

Stoika. Publică informații, fapte și documente economice, privind viața economică mondială. O parte din cuprins e redactat și în limba franceză. La sfârșitul revistei publică bibliografia cărților și revistelor de specialitate din diferite țări.

Cronică mărunță

— La festivalul aranjat de „Liga Culturală“ din localitate în ziua de 24 Ian., cu concursul distins al câtorva artiști dela Operă și Teatrul Național, a conferențiat d. George Moroianu, președintele acestei Ligi, vorbind despre contribuția tuturor provinciilor românești pentru realizarea marelui uniri.

— În cursul lunii Dec. și-au trecut doctoratele la Sorbona dd. Rosetti și A. Oțetea; întâiul în filosofie și al doilea în istorie universală.

— În anul 1928 se împlinesc o sută de ani dela nașterea marelui scriitor L. N. Tolstoi. Solemnitățile aniversării vor fi organizate de un numeros comitet compus din reprezentanții societăților și instituțiilor literare și științifice din Rusia. Acest comitet va lucra sub patronajul Academiei de științe din Leningrad. Cea mai mare operă a comitetului va fi o ediție completă a scrierilor lui Tolstoi în aproape o sută de volume.

Voci din presă

„Societatea de Mâine“, revista dela Cluj a dlui Ion Clopoșel, a intrat în al patrulea an. Constatând cu părere de rău abdicarea atâtor publicații al căror elan a fost înfrânt de vitregia împrejurărilor și, mai cu seamă, de indiferentismul public, nu putem înregistra decât cu satisfacție împlinirea celor trei ani de activitate ai revistei amintite mai sus.

Când atâtea publicații apar în toamnă și mor în primăvară, debile, fără alt ecou decât în cuprinsul unei cafele sau al unui cenaclu, „Societatea de Mâine“ însemnează o frumoasă biruință în publicistică. Propunându-și îmbrățișarea tuturor problemelor cari se impun României de după războiu, le-a analizat cu calm și chibzuință, căutând să le rezolve în concordanță cu nevoile reale ale zilei de astăzi și de mâine. Prin anchete conștiențioase făcute a proiectat lumini veridice asupra stărilor speciale din Ardeal și din alte provincii și, printr-o superioară înțelegere a intereselor generale, a privit problema minorităților altfel decât agresiv și strimț.

În desfășurarea programului său revista

a luat inițiativa întemeierii unei asociații de studii, monografii, anchete: Mișcarea social-economică, ai cărei scop tinde să lămurască toate împrejurările, politice, economice, culturale, în interesul unei desăvârșite soluționări. Un supliment literar, în ale cărui pagini colaborează scriitorii renumiți, îi lărgeste sfera de acțiune și interesul.

Așa fiind, și ținând în același timp seamă de energia neostenită a conducătorului ei, biruința revistei e explicabilă. Introdusă în toate straturile sociale, ea interesează, lămurăște și instruește.

(„Lupta“ dela 20 Ian. 1927).

„Ceeace face farmecul nou al „Societății de Mâine“ e suplimentul literar în care întâlnim o bună parte din condeiele active ale Ardealului: Ecaterina Pitiș, Aron Cotruș, T. Mureșanu, Valeriu Bora, Vasile Al. George și Iustin Iliescu. Răbojul dlui Bucuța, variat, scris viii și inteligent. Imi place stăruința ce o pune revenind mereu — și cu multă dreptate — asupra dicționarului Academiei. Omul o face cu dârzie și cu un pic de amărăciune pentru răsunetul slab avut în public de mișcarea „Prietenilor dicționarului“. Și totuși, mișcarea trebuie dusă înainte, fiindcă e rușine să n'avem până acum un dicționar al Academiei. Nu înțelegem de ce autorul nu se adresează prietenilor săi literari dela putere cu o „intervenție“ de care s'ar bucura toată țara. D. Bucuța tăgăduiește — cu multă finețe de altfel — criteriul critic al lui Tudor Vianu. Dnii critici dela diferite reviste au de data aceasta o pildă de critică cinstită care nu aprobă, dar nu jigănește“.

(„Flamura“, Dec. 1926).

„Ardealul vechiu e încă, mai ales pentru istoria noastră culturală și politică, un zăcământ necercetat sau, la tot cazul, prea puțin cercetat în raport cu importanța tur covârșitoare. Căci cunoașterea trecutului ardelean, din toate punctele de vedere, cine nu știe? nu e o fală a tineretului nostru. Crescuți în mare parte în școli streine, lipșiți de manuale obiective sau de studii amănunțite, cunoștințele celor mulți asupra Ardealului își au rădăcinile înfipte doar în văzduhul generalităților vagi. De aceea gestul proaspăt schițat al *Societății de Mâine* de-a înființa în coloanele ei o rubrică permanentă asupra „Ardealului vechiu“ în care d. P. Suciu își publică acum studiile social-economice și bibliografia Ardealului, iar d. Ol. Boitoș, cercetarea de istorie literară asupra lui Ion Slavici la „Tribuna“, nu poate decât să ne bucure“.

(„Patria“ Cluj 26 Ian.).

Dela administrația „Societății de mâine“

— „Societatea de mâine“ roagă pe onorații abonați să-și achite restanțele și abonamentul pe 1927 pentru a nu ni se stânjenească avântul și prosperitatea progresivă.

— Abonamentul de lei 500 se menține numai pentru învățători, profeți și funcționari inferiori de stat sau particulari.

— Bibliotecile, școlile, instituțiile culturale, casinele plătesc lei 1000.

— Căutăm reprezentanți buni și cu garanție materială în orașele: Timișoara, Craiova, Iași, Chișinău, Galați și Brăila.

— Prietenilor noștri cari fac cel puțin 10 abonamente, le acordăm un exemplar gratuit.

— Vom fi foarte recunoscători tuturor celor cari ne semnalează la vreme neajunsuri de expediție și poștă și ne indică birouri de desfacere cu numărul în localitățile lor.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:

Ion Clopoșel

Redacția și Administrația:

CLUJ,

Calea Victoriei 51.

Plaja Untrei No. 8.

Telefon 308

Anul IV

N-rul 4

Duminecă 30 Ianuarie 1927

Numărul: Lei 15

Un pas mai departe

Cine contestă astăzi că liniștea unei țări este garantată de partidele sale politice? Există o supremație a partidelor și în afară de ele nu se poate imagina nici o mișcare cu rezultate hotărâtoare. În virtutea acestei supremații se perindează la cârma statului când un partid când altul. Și este bine, că e așa, pentru că cel puțin cetățenii au o oarecare siguranță a dezvoltării lucrurilor în sensul îndrumării partidelor. Dar este și rău pentru că influența decisivă a partidelor politice poate rodi o astfel de stare politică, încât spiritele încărcate cu materie explozibilă să nu se mai lase cârmuite într'un anume moment. Dictatorul Mussolini a devenit din socialist-reacționar, din ateu-bigot, din antimilitarist-belieist, sub impulsurile masselor îngrămadite în jurul său; naționaliștii italieni au captat marea energie a fasciilor tinere și au dietat lui Mussolini schimbarea radicală a frontului. Dar să nu ne abatem dela temă: această formidabilă putere a partidului politic ar putea fi întrebuițată și pentru o misiune mai aleasă, mai pozitivă — să-i zicem. În loc de parada adunărilor, de focul bengalic al exploziilor de limbaj la gazetă, de acțiunea parlamentară, partidul politic în țara românească are o datorie, elementară, profund patriotică și în definitiv primară: să se pună în mod real în slujba celor mulți culegând dela fața locului cea mai exactă informație despre stările publice.

Fraza că nu ne cunoaștem țara a devenit supărător de banală și mai că nu mai emoționează. E și plictisitor să întocmești statistici, să ai o icoană demografică, să reconstituești suprafețele însămânțate, să închei fizionomia economică și culturală a țării tale. Și toți aceia, cari sunt însărcinați cu această operă de migăleală, sub strivitoarea nepăsare generală, se simt dispensați de a săvârși o muncă sistematică, — lasă că dealtfel nici tiparul nu le-ar sta la îndemână pentru apariția grămezilor de cifre.

Dar dacă atât de suverană este puterea partidului politic, hai să apelăm la el: să-și îndrepte o parte din energiile sale

spre această muncă științifică. Deputații săi să nu fie simpli colecționari de voturi și remizieri ai afacerilor raionului electoral, ci, sub faimoasa disciplină de partid, să devină oameni de inimă și de conștiință punându-se cu tot zelul în serviciul celor mulți. M'a uimit foarte mult în Italia comunicatul oficial de partid, care cerea organizației regionale o repede cunoaștere și raportare a fenomenelor economice locale: șomaj, migrație, agricultură intensivă prin irigațiuni, construcție de poduri, drumuri și case. Fiecare organizație regională de partid să aibe, în afară de registrele membrilor și procesele verbale, o arhivă cu fișe prețioase care să ne desvăluie în mod fidel stările populației.

De ce partidul politic să nu îndeplinească și această funcție? Ar fi în favoarea sa, în primul rând, căci ar fi totdeauna bine informat și apoi popularitatea sa ar fi mai statornică, mai durabilă sub efectele reale ale satisfacerii unor nevoi aieve.

Un veritabil democratism pretinde o descindere deasă și o scrutare a stărilor printr'o atingere a inteligenții cu ele înșile. Birocrațismul înșală, și ochiul cel mai isteț și mai cuprinzător al realităților nu este în stare a fi întemeiat în toate privințele, dumirit până în pânzele albe asupra tuturor aspectelor complexului social.

Dacă ne-ar reuși să urnim colosul partidelor în direcția aceasta realistă, am face desigur un pas înainte în concepția economică. Toemai pentru că este atât de indispensabil partidul politic în țara românească a și închis orice posibilitate pentru cărturarul liber de a intra în adunarea deținătorilor voinții populare.

Dacă ar fi acceptată și aceasta, să zicem, condiție — în orice caz este vorba de o rezervă — câți dibuitori n'ar fi înclinați să proslăvească stăpânirea partidului politic! În chipul acesta s'ar intelectualiza însuș partidul politic, din legăturile cu pământul țării ar prinde puteri noi de renaștere și o seamă întreagă de cercetători ar ajunge în posesia unei nevi-

sate bogății de argumente în favoarea acțiunilor cu anvergură și perspectivă socială.

Dacă se face acest pas mai departe suntem siguri că s'ar găsi mijloacele de a da societății noastre instrumentul său sigur de cunoaștere: statistica. Investigatorii noștri de astăzi își iau refugiul la datele cărților de statistică ungurească ce erau exacte, cu excepția tablourilor de naționalitate: aceste tablouri au fost atacate de Jászi Oscar pe vremuri, însă în 1918 ele au fost luate, tot de el, drept bune — prin ceeace a comis o greșală.

Dar pe lângă această considerație teoretico-științifică, egal de valoroasă este latura practică a problemei, ba pentru un partid politic preocupat cu arta realizărilor mai multă importanță prezintă posibilitățile acțiunii imediate. Ori marea acțiune ce trebuie întreprinsă în țara românească nu poate avea alt scop inițial-principal decât a sta într'ajutorul țărâniei făcându-o capabilă de o producție mărită. Dar țărâniea încă nu este sigură de pământul ce i s'a dat, împroprietărirea nu este nici până azi un fapt sigur. Apoi ea nu are mijloace tehnice, inventar, credit. Să recunoaștem sincer: țărâniea este desorientată iar agricultura stagnează. Nu vedem încă o concepție mare agrarianistă care să ne salte poporul din nesiguranța de astăzi. Dar până nu ne cunoaștem țara și nu ne potrivim concepția economică începutului curajos de reforme, nici nu putem spera o îndreptare. Partidul politic să se hotărască pentru a face un pas mai departe.

Răspunderea pentru fizionomia materială și morală a provinciilor unite încă nu este a noastră, dar va fi în scurtă vreme, căci lumea se va întreba: cari sunt ameliorările inaugurate de noi?

A intra în laboratorul social cu un ceas mai de vreme, a descurca fenomenele, a scoate informația exactă și a prezenta propunerile cu șansa maximală de bună soluționare, este o datorie, dela care nu se poate exclude nici suverana putere a timpului nostru: partidul politic.

Democratismul este idealismul cel mai curat, care se acopere perfect cu materialismul al cărui sens nu poate fi altul decât o astfel de reeclădire economică-socială care să aducă mulțimilor cadre perfecționate de viață.

Ion Clopoțel

„Ius elevat gentes?”

— *Cu cât sunt legi mai multe, cu atât se poate eluda mai ușor dreptatea. — Variații pe tema falimentelor. — După definiția legii, falita cea mai mare ar trebui să fie Banca Națională.*

Motto: Dreptatea ridică pe popor, dară păcatul este rușinea națiunilor
Prov. XIV, 34.

În filosofia dreptului ni-se spune, conform proverbelor înțeleptului Solomon, că dreptul înalță popoarele. O fi. Înălță popoarele apăsând oamenii. Cu cât sunt mai multe legi într-o țară, cu atât e mai rău pentru cetățeni. Cu atât sunt mai strâmtorate libertățile civice. Cu atât e mai „pumpată” punga contribuabililor.

E o experiență veche, că legile rele, aplicate bine, sunt mai de folos, decât legile bune aplicate rău. Legi bune aplicate bine sunt opera adevăraților bărbați politici. Legi rele, aplicate rău, sunt calamități și dezastre: opera politicianismului.

Am mai trecut peste un an de svârco-liri terpe. Economicește am stagnat și regresat. Ca rezultat general: seumpetea s'a urcat. Statul cu bugetele, negustorii cu mărfurile, industriașii cu regiile, băncile cu dobânzile se iau la întrecere în agravarea situației.

Falimentul e nota zilelor noastre.

Din miile de falimente nimeni nu vrea să învețe. Cu atât mai puțin creditorii și legiuitorii, cari nici că se sînchisesec de nevoile arzătoare ale cetățenilor, necum să modifice legea falimentului.

Prăbușirile nici pe departe nu ar fi așa de numeroase, dacă s'ar modifica numai câteva articole din lege, precum:

1. Ordonarea falimentului, fie că-l cere debitorul, fie că-l cere creditorii, să nu se decreteze definitiv decât după desbaterea cu creditorii și verificarea creanțelor.

Când rezultă că este acoperire pentru toate pretențiunile juste, nu se mai ordonează starea de faliment, ci cel mult un moratoriu echitabil.

Când rezultă că nu este acoperire suficientă pentru toate pretențiunile juste, se ordonează concordatul forțat în stare de faliment.

2. Legea să prevadă o răspundere mai strictă pentru curatorul masei și consiliul falimentar.

3. Onorarul curatorului, esceptând spesele efective, să fie maximum 2 la sută din valoarea masei.

4. Spesele efective să nu treacă de 3 la sută din valoarea masei.

Dacă nu se vor vota cu toată urgența aceste modificări, vom ajunge în curând

ca întreprinzătorii și negustorii ne-faliți să fie corbi albi și toată țara să fie un azil de faliți, supti de advocați și distruși de licitații.

Codul comercial român prevede la art. 695:

„Comerciantul, care a încetat plățile „pentru datoriile sale comerciale, este în „stare de faliment”.

După această definiție, falita cea mai mare ar trebui să fie Banca Națională.

Menirea ei, economică și comercială, e să alimenteze cu numerar întreprinderile vieții economice, asigurându-le o dezvoltare sănătoasă; să reguleze circulația financiară în toată țara. Ceeace Banca Națională de mult nu mai face. Și-a încetat plățile. Nu-și împlinește datoriile economice-financiare. Ergo: e în stare de faliment.

Dacă nu de jure, de facto.

Gavril Todica

ACTUALITAȚI

lar regionalismul

De câțva timp chestiunea regionalismului a revenit la ordinea zilei. Presa din Ardeal discută iarăș, nu fără oarecare aprindere, această chestiune, care pare că e sortită să se întunece cu cât e mai mult discutată. Aceasta dovedește, că se pune în discuție mai multă patimă decât rațiune.

Asupra regionalismului ne-am mai spus cuvântul și n'am mai avea multe de adăugat. Pentru noi „regionalism nu înseamnă decât lupta pentru respectarea drepturilor unei provincii”, drepturi istorice, drepturi sociale, economice, culturale, politice, drepturi personale, care nu sunt și nu pot fi contrare intereselor unității naționale, sociale și politice. Analizând, recunoscând și respectând aceste drepturi cu obiectivitate, cu iubire de neam și țară, cu dreptate și cu perspectiva unei propășiri de viitor, chestiunea regionalismului nu s'ar mai pune; iar acei cari astăzi luptă sub cutele acestui steag, ar fi cele mai puternice și active elemente pentru întărirea, ridicarea și propășirea poporului și țării noastre frumoase și bogate.

Dar fiindcă în noua discuție asupra regionalismului se pare că se strecoară, deoparte, gânduri amare și pline de descurajare, de altă parte, amenințări transparente de răsturnare a chestiunii și de introducerea a unor elemente noi asupra cărora nu s'a gândit nimeni să întindă discuția, credem că e bine să intervenim, domolind și pe unii și pe alții și aducând pilde din trecutul neamului nostru, care pot fi de multă învățătură astăzi.

Trecuseră mai bine de trei decenii dela unirea principatelor, atunci când eram destul de răsărit pentru a înțelege o educație națională. Părinții m'au crescut din primii ani ai copilăriei mele în cultul lui *Alexandru Ioan I. Cuza*, și în protestul pentru nedreptatea ce s'a făcut Moldovei la unirea cu Muntenia, și aproape într'un naționalism moldovenesc, care dacă nu se mai gândea la sfărmașirea uni-rei, tindea să mă pregătească pentru apărarea drepturilor mari și sfinte ale acestei provincii.

Am crescut în *Iasi*, deci după atâția ani dela unire, într'o atmosferă de îndârjire regionalistă, de înaltă și nobilă luptă sufletească, de idealism.

Nu odată am fost martorul pornirilor moldovenilor contra muntenilor, care au

ajuns să se manifeste chiar și contra Regelui Carol, care a fost bătut la *Iasi* cu mere murate și ouă clocite. Precum iarăș nu odată am fost martorul loviturilor pe care Muntenia nu înceta să le arunce Moldovei și capitalei sale, lovituri cari au culminat prin încercarea de desființare a universității din *Iasi*, ultima podoabă a capitalei Moldovei.

S'au desființat și în Moldova, cu prilejul unirei nenumărate instituții publice; sute de funcționari mutați la București unde nu puteau sta, sau lăsați în disponibilitate, au rămas pe drumuri. Mulți ani în Bucureștiul mândru, unde nu era suferit graiul dulce moldovenesc, nu se găseau funcționari moldoveni în officii. Pieleci multe au fost puse multă vreme moldovenilor care voiau să se ridice, chiar pe calea industriei și comerțului.

Chiar dela începutul unirei viața economică a Moldovei a suferit grele lovituri, puțin timp după aceea ea a stagnat cu totul. Mulți bogătași s'au mutat la București unde puteau avea mai multe plăceri. Mulți boeri moldoveni însă au rămas la *Iasi*, față de care se simțeau datori să-i împartă și bucuriile și durerile.

Nu rămăsese bătrânului *Iasi*, decât frumusețea împrejurimilor sale, natura înnoitoare de suflete, decât ruinele trecutului strălucit, pentru îmbărbătarea urmașilor și școlile mari, strălucite și numeroase, necesare ridicării sufletului moldovenesc.

Prea puțină avere deci, pentru luptă grea care se dădea între Bucureștiul unde erau toate posibilitățile și *Iasi* unde nu era nici una, dar nespus de prețioasă pentru acei cari știu să o folosească și să o sporească.

Și moldovenii au știut să folosească, și să sporească averea lor culturală.

Nu știu dacă s'a mai găsit în alte părți un mănunchiu de profesori mai idealști, mai avântați, mai înflăcărați ca profesorii vechiului *Iasi*, și alte centre moldovenesti. Era un suflu nobil de cultură și de intelectualitate, într'un grad și de o putere cum nu cred să-l mai întâlnească poporul nostru cândva.

Toți înțeleseseră că singura armă a Moldovei era cultura, singura putere a sa era intelectualitatea, singura mândrie a sa era școala. Și într'o fericită întrecere între toți, în curând s'a atins strălucirea. Cea mai veche universitate din țară, universitatea din *Iasi*, a devenit și s'a men-

ținut mulți ani cea mai bună, liceele și școlile speciale ale Iașului, au devenit în curând școli model, recunoscute și ceretate de români de pretutindeni.

Centrul cultural și artistic al României devine Iașul. Un public fin și ales gusta cu pricepere operele de artă cele mai înalte, și nu odată i-a venit recunoașterea dela artiștii cari s'au produs în fața lui, că el stătea pe treapta cea mai înaltă a culturii, hotărât superior publicului celorlalte centre românești.

Cele mai importante mișcări literare și științifice, dela Iași au pornit. Iașul era cetatea românească a științei și culturii, creierul României.

Multe mișcări politice, chiar, dela Iași au pornit, și nu odată conducătorii partidelor politice s'au simțit obligați să meargă la Iași să-și publice programul lor politic sau să înceapă o campanie politică nouă.

Iașul se afirmase, Iașul câștigase bălălia.

Seriile nenumărate de tineri bine pregătiți, cu serioasă știință, cu adâncă cultură generală, stăpâniți de disciplina și pasiunea muncii, inteligenți, sânguincioși și entuziaști, neobosiți și devotați, au ajuns dela o vreme să fie prea mulți pentru mica Moldovă. Prăpastia între vechile provincii românești însă se umpluse dela o vreme. Rar și greu se mai făcea deosebire între moldovan și muntean. Statul, dezvoltându-se, avea din ce în ce trebuință de elemente bune și alese, în administrația sa. Multe personalități politice moldovenești distingându-se cu strălucire în fruntea departamentelor, care le-au fost încredințate, au adus o nouă atmosferă, o nouă înțelegere în viața publică românească. Firesc a fost ca tinerii moldoveni să găsească locuri în ministere la București, și primire frățească în cetatea, care acum îi dorea. Astfel, dela o vreme, nu se mai făcea nici în capitala țării deosebire între moldoveni și munteni.

Tinerii moldoveni, de altă parte, bine pregătiți, serioși, muncitori, devotați, inteligenți, au știut să se facă stimați, iubiți, să li-se recunoască meritele și să fie înaintați până la cele mai înalte posturi.

Este interesant cred să arăt, că prin 1912—13 discutând cu unii prieteni în București, și cercetând originea funcționarilor superiori, conducători de înalte servicii și direcții, mulți în situații strălucite și cu perspective minunate de viitor, majoritatea lor erau moldoveni. Este interesant că moldovenii au învins pe munteni la ei acasă, le-au fost superiori și i-au întrecut.

Nu mai știu ce este astăzi, și poate chiar e și foarte greu să-i mai deosebești, când transformările și schimburile de populații i-au cam amestecat pe moldoveni cu munteni, dând un singur tip: de român, dar în 1912 situația aceasta era ceea ce dovedește că încă de atunci și mai înainte de sigur, se prețuia meritul și nu se mai făcea deosebire între moldoveni și munteni. Unirea se desăvârșise.

Dar după cum tot răul are și bunul lui, tot binele are și răul lui. Dispărând antagonismul a dispărut și emulația. Iașul a

pierdut treptat, una câte una, strălucirea admirabilelor sale podoaabe culturale, a pierdut înălțimea culturală, a pierdut sufletul și elanul intelectualității. Și toți, moldoveni și munteni s'au îngrămădit să sporească, să înalțe, să desăvârșească cultura românească în București, astăzi cu adevărat capitala României, atât politică, cât și economică, socială, culturală.

Capitala devine din ce în ce un centru puternic de atracție, toate forțele vie ale neamului gravitează către dânsa, acolo se consacra talentele, valorile, în toate domeniile, ea pășeste acum în fruntea orașelor românești prin cultura, civilizația, știința, inteligența, avântul, energia, românismul ei.

*

Concluziile din aceste învățăminte le va trage fiecare. Ținem să adăugăm însă, numai că înainte de răboiurile elementele ardeleni erau deosebit de prețuite în toate domeniile. Li se recunoștea seriozitatea în muncă, pricepera desăvârșită, cinstea deplină și erau foarte căutați în administrațiile publice. Ardelenii erau numeroși în ministere și mulți dintre ei s'au distins în chip cu totul deosebit. Astăzi se poate să fie mai puțini, și mai puțini încă în funcțiile superioare.

Războiul a răsturnat multe situații, și mulți din bunii funcționari au părăsit funcțiile de stat. Au îmbrățișat alte cariere

și mulți funcționari de origine ardelenă. Numărul vechilor funcționari ardeleni s'a împuținat, iar cei noi veniți nu au putut găsi încă în Bucureștiul străin mediul prielnic care să-i absoarbă.

Funcționarii superiori, directorii de servicii de astăzi nu au ajuns totdeauna prin merit, talent, valoare. Suntem încă de parte de momentul de echilibru când valoarea va dicta selecțiunii pentru înaintarea în funcțiune. Până atunci nu vor fi sus decât acei care cunosc diplomația birocratică, și pe care ardelenii veniți cu merite din trecut, cu titluri, cu talent, cu capacitate, cu dor de muncă nu o cunosc.

Vor veni însă și acele timpuri fericeite, acele timpuri de echilibru sufleteș, moral, social și politic. Atunci talentul și munca vor învinge, ardelenii prin calitățile lor vor ajunge locurile cari li se cuvin, prăpastia între provincii se va fi umplut, „regătean“ va fi tot românul dintre Tisa, Dunăre, Nistru și Mare. Până atunci însă am voi ca ardelenii să ia pilda moldovenilor, să se pregătească cu seriozitate, cu îndârjire, cu voință, să se înalțe la un grad înalt de știință, de intelectualism, de cultură generală, pentru a putea ține piept elementelor din toate părțile României și să iasă biruitori, în fruntea neamului, în lupta vieții neamului nostru, în emulația de ridicare a țării noastre.

N. Ghiulea

Discuții și recenzii

Știință și raționalism de Mircea Florian. București, Socec, 1926, pp. 136.

Literatura filosofică românească nu este bogată. N'avem decât să aruncăm o privire asupra activității filosofice de astăzi a universităților din patrie pentru a demonstra penuria noastră. Dintre filosofii de mare ai României contemporane nu putem aminti decât pe Rădulescu-Motru, P. P. Negulescu, I. Petrovici, Mircea Florian și Lucian Blaga. Filosofii esteticieni de mărimea unor Conta, Maiorescu și Gherea nu avem, dar nici filosofie filosofică ce să egaleze pe a unor Eminescu și Cerna.

Volumul d-lui Mircea Florian este o contribuție filosofică deosebit de prețioasă, prin profunzimea și originalitatea ei. Se pune teza centrală a gândirii. Autorul ia lupta cu dogmatismul concepțiilor raționaliste și antiintelectualiste și stabilește rolul precis și quasi definitiv al gândirii, care nu este altceva decât înțelegerea faptelor, „complexul faptelor trecut prin conștiință“. Atacă părțile slabe ale panlogismului hegelian, ale empirismului lui Hume, ale criticismului kantian și se fixează asupra analizei a posteriori, analizei faptelor, concludând că legile gândirii sunt și ale faptelor, „cum sunt faptele — așa este și gândirea“. O frumoasă pagină asupra gândirii este 42. Este greu a face un rezumat al unei cărți pline cu probleme actuale, fiind cercetată o bogată bibliografie contemporană filosofică, îndeosebi germană. Filosofie românească, prin cartea d-lui Flo-

rian, crește mult în conținut. Iubitorii de cărți rare o vor savura.

*

Sociologizarea învățământului, de Șt. Zeletin. Bibl. „Cartea vremii“, ed. Fund. cult. Principele Carol.

Sociologul bucureștean pune o interesantă problemă, făcând o pledoarie caldă studiului științific al naturii și al societății în România. „Va fi mare osândă istorică ce se va aduce intelectualității de azi: că ea nu și-a cunoscut țara, n'a lucrat ea să-i dea formula sufletească ce-i trebuie, și să creeze ceea ce am putea numi, după Durkheim, un suflet social românesc“, — este leit motivul cărții scrise cu elan și convingere. D. Zeletin constată că școala românească este streină de sufletul societății, metoda întrebunțată de ea este cea intelectualistă, iar nu cea intuitivă și activă care este practică în țările industrializate. Numai deodată cu dezvoltarea industriei se face cultura „religiei experienței“ și are loc democratizarea vieții sociale. Noi trăim încă într'o fază birocratică din care nu legiurile școlare ne vor scoate, ci evoluția societății. Legiurile sunt importate din străinătate și nu corespund necesităților noastre istorice. Sociologia este chemată să ne lămurască structura istorică a așezămintelor și să primim cu ochi critici dezvoltarea României. Învățământul nu poate prospera decât printr'o strânsă atașare a școlii la nevoile specifice ale României. Teza d-lui Zeletin este solid sprijinită

pe termeni de comparație cu dezvoltarea istorică de aiurea.

*
Camerele agricole de Tiberiu Cristea, Cluj 1926.

S'au creat camerele agricole județene. Legea s'a votat repede, fără să fi agitat opinia publică prea mult. Este sau nu necesară noua instituție? Dacă au introdus-o alții și dacă este vorba că intensifică producția și cultura agricolă, silvică și zootehnică — s'o facem! D. Tiberiu Cristea însă este un spirit liber: cu toate că este inspector al aceluiș minister, și-a îngăduit o largă delibereare a subiectului ajungând la rezultatele puțin măgulitoare pentru noi. D-sa arată pripeala cu care s'a votat legea. Pe o suprafață ca a României, în streinătate nu s'ar fi creat decât 6—7 camere agricole în total, iar nu în fiecare județ câte una ca vai de ea fără nici o posibilitate de a lucra efectiv din lipsă de mijloace materiale. Critica d-lui Cristea este dreaptă și curajoasă. E bine, că a făcut-o. Legile se mai pot schimba. Experiențele sale în țările streine pot fi utilizate într'o bună zi într'o măsură satisfăcătoare și la noi!

Ion Clopoțel

Teoria asigurărilor de Suciu — Tereh.

Nici o disciplină științifică nu este așa de slab reprezentată în literatura noastră, ca a matematicilor aplicate și — în special — ca Teoria Asigurărilor.

În materia aceasta avem doar singura lucrare: cursul de teoria și tehnica asigurărilor, a dlui prof. univ. A. Davidoglu, ce-l profesează la Academia de Inalte Studii Comerciale și Industriale din București, editat în revista cursurilor acelei academii în 1916.

Iată deci primul motiv, pentru care lucrarea d-lor V. Suciu, prof. la școala comercială superioară din Arad și G. Tereh, prof. la școala superioară din Satu-Mare: *Teoria asigurărilor*, Arad 1926, 168 pag. și un supliment cu 4 table de mortalitate, prezintă un interes deosebit.

Cartea este menită să servească ca manual în școlile comerciale superioare și având material destul de bogat și aranjat sistematic, să poată fi consultată și de studenții academiilor comerciale și de particulari.

Părțile bune ale acestei cărți sunt:

1. Alături de partea cea mai importantă din teoria asigurărilor, de asigurările asupra vieții omului, căreia îi precede în cartea aceasta o introducere scurtă în calculul probabilității aplicat asupra vieții, autorii tratează pe scurt și asigurările obiectelor: contra incendiului și a transporturilor. Era bine să se fi dat și asigurarea contra grindinei, căci ea este de un interes general în țara agricolă. La sfârșit se dă un capitol și din tehnica asigurărilor.

Asigurările asupra vieții cuprind partea cea mai mare a cărții, dela pag. 42—151. Sunt tratate și asigurările asupra a două capete, precum și calcularea rezervelor. Materia întreagă este grupată sistematic și părțile teoretice urmate de numeroase probleme.

2. Demonstrările matematice sunt clare și ușoare și însoțite de figuri grafice explicative. Problemele sunt numeroase și variate, din ele cele mai tipice sunt rezolvate.

3. Executarea tehnică a cărții este foarte bună: hârtie satenată, caracterele plăcute.

Cartea are și părți mai umbrase:

Stilizarea este greoaie în mai multe locuri. D. p. pag. 9, aliniatul 1, — cu toate că a fost consultată și o lucrare scrisă într'o românească ireproșabilă (Davidoglu) și alte două franțuzești. În general definițiile sufer de lipsă de claritate. D. p. pag. 42, prima propoziție, apoi pag. 140: topica, cuvintele, ortografia, toate cer îndreptare în pasajele acestea.

Din an an în an suntem acum și noi ardelenii tot mai pretensivi față de limba,

în care își scriu lucrările lor mai de seamă ardelenii noștri.

Cum însă într'o lucrare de matematici aplicate, cum este cea de față, predomină elementul matematic, față de cel descriptiv, astfel cu toate defectele, pe cari le-am menționat și pe cari doresc să le văd eliminate la o nouă ediție, cartea d-lor Suciu și Tereh rămâne o lucrare prețioasă în literatura noastră economică. Ea va face bune servicii atât elevilor cât și particularilor dorinței a se orienta cu sistem în materia aceasta, care deși nișel aridă, din cauza părții sale matematice, dar este tot atât și de folositoare societății omenesti; a cunoaște problema asigurării și a face propagandă pentru ea, este echivalent cu a propovădui iubirea față de aproapele tău.

A. Ciortea

PROBLEME SOCIALE

Legislația muncitorească

Dela anticul Tucidide și până la conservatorul Schmoller, teoreticianii serioși ai problemelor sociale au recunoscut, ca o realitate evidentă, lupta între cele două clase, între clasa supusă și deposedată și clasa stăpânitoare și posedantă. Pentru a fi mai precizi vom arăta că, de fapt, nu e vorba de o complezantă recunoaștere teoretică, ci de o neînlăturată constatare obiectivă. Fondul real al istoriei omenesti nu-l constituie sgomotoase ciocniri între trupele a doi regi obscuri, ci neîncetata frământare socială, care are la bază sforțarea clasei stăpânitoare de a deposeda economicște clasa supusă, precum și sforțarea acestei clase supuse de a expropria clasa suprapusă. Proprietatea individuală e nesfârșitul ei cortegiu de rele sociale a fost în toate vremurile mărul disputelor sociale. Pentru antichitate, Tucidide ne dă bogate exemple. Vom insista altădată asupra acestui adânc adevăr social: că lupta de clasă nu e construcție teoretică a unui doctinar înamorat de utopii, ci o realitate vie a vieții sociale, o realitate germinată de existența proprietății individuale, ca etalon suprem al măsurării valorilor într'o societate. Dar, în lupta aceasta de clasă, firească și inerentă oricărei societăți, ce a legiferat proprietatea individuală și în apărarea căreia ea — societatea — își pune întreaga și greoaia sa putere, unul din mijloacele de căpetenie, de cari uzează — și uzează îndeajuns — clasa stăpânitoare — pentru desăvârșirea, continuarea și conservarea sistemului său exploatare este: puterea legislativă. În adevăr, cele mai îndepărtate legi au caracter de clasă: de ocrotire pentru clasa posedanților și de asuprire pentru clasa deposedaților. În Sparta, Lycurg a dat la 9000 de familii spartane, în Lacedemonia 9000 de bucăți de pământ, pe cari trebuiau să-l cultive nu ei, căci ei trebuiau să meargă la război, ci s'a atașat — prin lege — pe lângă fiecare familie, un număr oarecare de iloți, sclavi ai pământului, cari erau datori să cultive

aceste bucăți de pământ. La Atena, legiuitorul Solon a împărțit poporul în patru clase, după avere. Pământul trebuia să-l muncească clasa patra; e drept însă, în legislația lui Solon există și o măsură favorabilă clasei de jos și anume: reducerea dobânzilor și reducerea valorii monedelor. Una sută drahme nu mai valorau dela Solon decât 75 drahme, așa încât cu o valoare mai mică un debitor putea să-și plătească creanțele, cari mai înainte reprezentau o sumă mai mare.

La Romani, cine nu știe cum *ager publicus* a fost despuiat de patricieni, cari au creat acele faimoase latifundii, funeste pentru însăși existența imperiului roman? Că întreaga legislație, cu caracter social, a antichității a avut pecetea de clasă un fapt de necontestat și banal ne furnizează supremul argument: existența sclavajului!

În evul-mediu, legislația de clasă ia aspectul unui raport de forțe; deși sălășluind, în mare parte în cutume, totuși legea își avea valoarea ei prin puterea cu care Seniorul era în măsură s'o impune. Și mai întotdeauna o împunea; vasalitatea e o probă a existenței unei atari legislații de clasă. Iar mai târziu, pentru orașe, corporațiile prezintă exemplul cel mai frapant al unei instituțiuni de protecțiune pentru clasa exploatare și de asuprire pentru clasa exploatată. Corporațiile sunt niște instituții de privilegii, prin excelență, pentru clasa ajunsă. În regimul modern — în era capitalismului, ajuns la o dezvoltare tehnică excesivă — lucrurile nu s'au schimbat decât în aparență. În realitate legislația de clasă dăinuiește. S'au schimbat, în bună parte, însăși condițiile de legiferare, prin cuceririle făcute de principiul democratic în domeniul politic. În vremurile moderne, stăpâniții au drepturi politice egale cu stăpânitorii. Acest lucru ar putea fi mult și totuși este puțin. Pentru că emanciparea politică este paralizată de dependența economică. Clasa stăpânită are de partea sa numărul

și ar putea impune legi, favorabile sie-și; dar clasa stăpânitoare are o altă forță ocultă, și totuși mult mai puternică decât numărul, este: banul.

Lupta de clasă azi, în regimul unui presupus democratism, s'a transformat în lupta dintre forțele numerice ale claselor de jos și forțele financiare ale clasei de sus. Și astfel se face, că și azi, legiferarea are pronunțat pecetea de clasă. Și azi legiferarea se face, în mare parte, spre folosul și ocrotirea posedanților și spre onosul și asuprirea deposedaților. Dar în lupta vieții politice, dacă numărul nu poate învinge complet — și va putea odată! — poate dobândi totuși victorii parțiale! Următorul exemplu de natură istorică ne evidențiază deplin acest lucru: imediat după revoluția franceză, când statul burghez s'a constituit și clasele de jos, nu aveau încă o conștiință democratică, burghezia nu s'a gândit de fel să legifereze pentru clasa muncitoare! Din cele 2000 și mai bune de articole ale Codului Napoleon, numai două articole verbese în treacă și despre situația muncitorului, care în raporturile sale avea situația juridică a unui locatar! Și în plus situația sa era și mai agravată, prin faptul că, în caz de accident, legea prezumă indirect neculpabilitatea patronului, și întreaga greutate a probei cădea în sarcina bietului muncitor! Dar lucrurile s'au schimbat odată cu trezirea și cultivarea conștiinței democratice a maselor populare: prin forța organizațiilor lor sindicale și politice au impus și au smuls legi de protejare socială, în favoarea lucrătorilor. Legi imperfecte desigur — burghezia își avea doar arma sa eficientă: banul! — dar cari asigurau barem un *minimum*, binevenit.

Și ceea ce e mai important e sublinierea, pe care nu prea am văzut-o făcută, că masele muncitorești au revoluționat, zdruncinându-și în curând, doborând — concepția juridică de bază a societății actuale: concepția individualizată.

În conformitate cu afirmațiile doctrinei revoluționare, cari văd progresul social în colectivizarea, socializarea întregii vieți a societății, masele muncitorești au impus în unele legiuiri muncitorești *burgheze*, concepția lor *colectivistă*: de a li se recunoaște dreptul intangibil la asociere și dreptul de a contracta colectiv, prin contracte colective. Individualismul burghez a primit, prin aceasta, o bună lovitură: de unde și rezistența pe cari au opus-o legiuitorii burghezi împotriva pretențiilor clasei muncitoare. Dar vremea își dăpână mai departe caerul și nu stă în loc de dragul milioanei cutărui burtă-verde!

Clasa muncitoare dar a pornit luptă pentru a dobândi o legiuire de protecție, care să-i asigure un *minimum*, necesar pentru alte transformări mai mari. În lupta sa, ea s'a înarmat cu armele juridice ale burgheziei și a făurit o altă concepție a dreptului; concepția *colectivistă*, care, la început s'a alăturat, apoi s'a încorporat și mâne se va suprapune peste

dreptul burghez individualist. La noi în țară, s'a făcut puțin de tot în această privință, din multe și nenumărate cauze. În fine sindicatele muncitorești *socialiste* au pornit și ele la munca aceasta dificilă pentru transformarea concepției juridice.

Deocamdată în practică: prin revendicări, organizări și propagandă. D. Ion Mirescu, secretarul general al confederației muncii din România, un valoros element al clasei proletare, aduce prin broșura d-sale „*Sindicatele muncitorești și Legislația muncii*“ (37 pag. Edit. ziarului „Socialismul“, București, str. Brezoiu 37. Prețul lei 10), o prețioasă contribuție, pe țărâm *teoretic*, la difiela sfortare pentru transformarea concepției juridice burgheze, afirmând, cu bogată documentație, punctul de vedere *colectivist* al clasei muncitoare. Vom analiza de aproape această foarte interesantă broșură, pe care o recomandăm cu insistență tuturor iubitorilor de serioase cercetări sociale căutând să scoatem în evidență mai ales punctul de vedere al clasei muncitoare din România față de legislația burgheză a muncii. Cuprinsul acestei broșuri îl formează două referate prezentate de d. Mirescu, la două congrese: unul la cel al sindicatelor din vechiul regat și Basarabia, ținut la 6—7 Ianuarie 1926 la București, cel de al doilea la congresul general sindical din întreaga țară, ținut tot la București la 29—31 August 1926. Principalele chestiuni tratate sunt următoarele: mișcarea sindicală din vechiul regat și legislația muncii, biurul internațional al muncii și mișcarea sindicală, atitudinea mișcării sindicale, legislația muncitorească în Banat, Transilvania, Bucovina și Basarabia, noua legislație muncitorească, camerele de muncă și camerele de muncitori, programul confederației generale a muncii din România. Concluzii. Cu o desăvârșită competență în materie d. Ion Mirescu analizează toate legile cu caracter muncitorese, atât din trecutul antebelic, cât și legile post-belice, precum și legile din provinciile alipite, subliniind caracterul lor de clasă, dar recunoscând, ca un vrednic spirit de obiectivitate, și partea bună, folositoare, pentru clasa muncitoare, ce ele o cuprind. E de remarcant astfel legea pentru asigurările sociale, din Ardeal, a cărei extindere e de dorit pentru toată țara. Aminteam mai sus că din punct de vedere practic, sindicatele socialiste au început să realizeze opere pozitive pentru îmbunătățirea stării mizere a lucrătorilor. Cităm din interesanta broșură a d-lui Mirescu, părți din aceasta activitate:

„S'a intervenit la ministerele de resort pentru: modificarea legii persoanelor juridice, legii sindicatelor precum și elaborarea codului muncii, apoi s'a prezentat guvernului un contra-proiect al camerelor de muncă, și s'a cerut desființarea impozitului pe salarii. Repetate demersuri au fost făcute pentru modificarea radicală a legii conflictelor colective de muncă, iar în ce privește asigurările sociale în special delegații desemnați de consiliul general au luat parte la discutarea proiectului,

propunând amendamente conforme cu interesele muncitorești. De asemenea în ce privește conducerea caselor cereuale din Ardeal și Banat, consiliul general a reușit să facă a se institui un consiliu consultativ pe lângă această instituție, pentru chestiunile referitoare la Ardeal, în cari sunt 5 membri delegați de către uniunile muncitorești. În comisiunea migrațiilor de asemenea consiliul general a trimis delegatul său pentru a lua parte la lucrări și pentru a spune acolo cuvântul organizațiilor muncitorești.

În comisiunile de revizuire a muncitorilor streini, de asemeni consiliul general a trimis delegații săi pentru a împiedica isgonirea peste frontieră a muncitorilor supuși streini. O dovadă în plus că consiliul general sindical a înțeles imensa însemnătate și nevoia unei legiuri cu caracter muncitoresc în țara noastră, este că a insistat pentru trimiterea de delegați la conferințele Biuroului Internațional al Muncii dela Geneva, ceea ce s'a și făcut în anii 1924—1925“ (pag. 14—15).

Nu trebuie să se creadă însă că d. Mirescu recomandă și consiliul sindical înfăptuiește o operă nedemnă de reformism vulgar. Nu. În nenumărate locuri, d. Mirescu se ridică împotriva concepției *poli-fiste*, în care sunt redactate legile muncitorești, de către miniștri, grav ignoranți și în cele mai elementare probleme ale situației sociale. Dar mai ales în nenumărate locuri, d. Mirescu recomandă clasei muncitoare *luptă*, — nu compromis — pentru organizare pentru câștigarea unor condiții de muncă mai bune, și pentru democratizarea legiuirilor cu caracter muncitoresc. Cităm astfel la întâmplare:

„Desigur însă, că realizarea revendicărilor menționate în această broșură, este în funcție de puterea organizațiilor sindicale muncitorești și de lupta pe care o vor întreprinde pentru a o impune clasei stăpânitoare“. („Cuvânt înainte“).

„Pentru a se realiza însă aceste revendicări, este nevoie de organizare și luptă. Drepturile clasei muncitoare în fiecare stat sunt așa de mari, cât îi este de mare forța organizațiilor sale. Să luptăm, ca să întărim mișcarea sindicală, pentru ca prin puterea și autoritatea ei să cucerim drepturile la cari au ajuns muncitorii în alte țări“ (p. 35).

În domeniul, sărac la noi, al legislației muncitorești, broșura d-lui Mirescu realizează un început binefăcător. Și un exemplu, care trebuie imitat. Se simte nevoia unei popularizări a marilor lucrări pe acest țărâm: autori ca dr. Marie și R. Decante, Cohendy și Grigant, Dewariu și Lecarpentier ar trebui traduși și în orișice caz recomandați spre atentă lectură. În dreptul nostru, d. prof. G. Plastara, vol. 2 al „Cursului său de drept civil“, Ed. „Cartea Românească“ are un substanțial rezumat al ideilor în materie de legislație muncitorească. Pentru toată lumea însă — intelectualii și muncitorii — broșura d-lui Mirescu e un binevenit deschizător de orizonturi noi.

N. N. Matheescu

Activitatea lui Ioan Slavici la „Tribuna” din Sibiu (4)

Ideile lui culturale

Sunt oameni, cari apar în viața popoarelor ca niște fulgere, luminând departe și violent drumul dezvoltării poporului lor, care se ascunde vederii celor mulți parcă în haina fermecată din poveste. Ei dau astfel *idealul*, pe care-l pot surprinde dela înălțimea, la care-i poartă aripile visului lor avântat și aproape supraomenească. Iar dacă acești iluminați ar fi coboriți dela înălțimea, în care plutesc, în realitatea cotidiană a vieții și ar fi împinși la o muncă constructivă în concret, mărunță, când este privită de aproape, măreață totuși în acumularea ei, aripile li s'ar topi la atingerea cu pământul și ochiul fiindu-le mai puțin adaptat pentru o astfel de perspectivă, străfingerea lor ar fi prea efemeră, dacă nu chiar neputincioasă.

Alții însă, lipsiți de această putere de viziune, dar dotați cu un simț mai ascuțit pentru măsurarea posibilităților de clădire cu materia realului, înzestrați cu o mai mare doză de răbdare și cu o mai puternică forță de rezistență psihică, rămân pe pământ să construiască în betonul civilizației drumul de dezvoltare al poporului lor, să-l bătătorească și să ducă apoi cu ei masa pasivă a colectivității. Așa sunt cei cu un simț de observare mai realist, cari nu iubesc salturile în viață, ei migala împărțită a unei munci continue, care zi de zi, adăugată strop cu strop, umple cadrele unei mari ale vieții, contemplate de visători.

Și dacă cei din întâia categorie ne uimesc prin darul lor dumnezeesc, care-i face să vadă atât de departe, cei din a doua categorie ne smulg un sentiment de admirație pentru stăruința lor întru înfăptuire și pentru rezultatul străduinței lor, care numai la urmă se poate cântări în toată valoarea lui.

Din ultima categorie a făcut parte arhierul Șaguna, cel care a știut da o organizație așa de trainică bisericii, al cărei păstor era, și care pe atunci era cea mai puternică pavăză a poporului său; cel care a știut însufleți școala poporului, pentru luminarea lui și pentru înălțarea lui la o superioară înțelegere a vieții; cel care nu s'a lăsat furat de gândul, măreț în esența lui, dar neputincios între împrejurările date, că în alte cadre politice neamul său s'ar putea feri mai mult, ca să se abțină dela o operă pozitivă în mijlocul realităților istorice date.

Din această categorie de muncitori făcea parte și Slavici. Erau și în timpul său destui bărbați, cari contemplau o altă viață pentru poporul nostru, de mai multă libertate, în care acest popor să-și poată mai deplin valorifica forțele lui psihice și în această atitudine preocuparea lor fundamentală era schimbarea ordinii politice date. Slavici însă, mai puțin revoluționar, a înțeles că nu e timpul potrivit pentru astfel de schimbări și nu a refuzat concursul împrejurărilor, așa cum erau ele, pentru realizarea maximului cu putință în privința cultivării poporului său, pregătindu-l astfel pentru alte zile din viitor.

Se pare că însușiri înăscute îl determinau la acest mod de a lucra. Vlăstar al unei familii de țărani, mai conservativ prin psihologia clasei, crescut în atmosfera mai liniștită a satului, el a pășit activ în viață cu predispoziții pentru o metodă mai puțin revoluționară de a lucra.

Dar chiar epoca de maturitate, prin cadrele de viață în care s'a desfășurat, i-a fost încurajată în această direcție. Capitala Austriei, în care-și face studiile universitare, poporul german, în mijlocul căruia ajunge și pentru care păstrează o admirație până la sfârșitul vieții sale, sunt al doilea factor extern, după atmosfera rurală, care l-a înrăuit în direcția a celorlalte predispoziții înăscute. Pilda vieții lui Șaguna, stâlp luminos în fața generației sale și a celei imediat următoare, îndemnând la muncă pentru luminarea poporului nostru, i-a dat lui Slavici nu numai un identic îndemn de spirit de acțiune, ci și forma concretă a idealului politic pentru românii din cuprinsul Ungariei de atunci, împărțindu-l, deopotrivă cu Șaguna, neîncrederea în virtuțile „politice” ale poporului său. Apoi atmosfera „Junimei”, din care făcea parte și eu ai

cărei membrii se întâlneau de timpuriu în viață, și pilda puternicei personalități a lui Titu Maiorescu, conducătorul acestei societăți, care, în trecut fie zis, avea același scepticism în privința capacității politice a poporului român — toate aceste împrejurări i-au determinat în același sens vederile politice și culturale și felul de a se comporta în cadrele realității date.

Ne întrebăm acum: Cum vedea Slavici situația culturală a românilor din Ungaria? Ce măsuri de îmbunătățire a acestei situații căuta el?

Pentru lămurirea acestei chestiuni va trebui să cerem iarăși ajutorul studiilor lui dinainte și de după apariția „Tribunei”.

În întâia lui scriere, sociologică, Slavici judecă aspru pe ardeleni pentru tendința lor în cultură, mai bine zis pentru lipsa de orientare sigură în viața culturală. Ii compară într'un loc cu o „față mare”, care-și așteaptă pețitorii și singură nu știe ce va face.

Cauza acestei dosorientări o vede el în lipsa unei clase intelectuale conștiente, care să știe croi drumul cel bun al dezvoltării poporului român. Pătura intelectualilor români din Ardeal își recrutează membrii din școlile străine, în cea mai mare parte și aceștia, chiar dacă nu sunt înghițiți cu totul în alvia culturii respective, maghiare sau germane, ei nu au nici simțul pentru participarea cu sufletul la o creație culturală specifică, proprie poporului din care face parte. Ei nu se pot înțelege bine între dânșii, dar să se înțeleagă cu *poporul*, păstrătorul ființei noastre etnice curate, ca să fie una cu el, să fie factorul lui de progres în linie tradițională. „Aici zace răul primordial al vieții noastre: fiind în lucrarea lor sufletească abătuți dela direcția purceasă din firea romanității, inteligenții (intelectuali) români ardeleni sunt o mulțime de oameni condamnați la neproductivitate. Oricât vor lucra ei, rezultatul lucrării lor trebuie să rămână numai de o însemnătate trecătoare, pentru că productul lor nu este o verigă în lanțul dezvoltării naționale”.

Aveam pe atunci și școala românești — Slavici le serie acestea la începutul deceniului al optulea din veacul trecut — dar spiritul, care însuflețea școlile noastre din vremea aceea, era fundamental greșit; nu era de natură să poată da impulsul unei înfloriri culturale aici în Ardeal. Și acesta era spiritul școlilor dela Blaj, exagerat în tendința lui latinistă, încât ducea la o anihilare a forțelor creatoare. Tendința era aproape să renăștem în poporul nostru pe străvechiul popor latin, nu să promovăm dezvoltarea firească a unui popor nou — neo-latin — cu o individualitate distinctă. „Germanismul și maghiarismul nu împiedecă mai mult dezvoltarea firească decât *romanismul*, căci fiecare înseamnă o direcție în lucrarea sufletească deosebită de aceea purceasă din firea românității.

„Aceasta este una din cauzele primordiale, din care la noi orice dezvoltare intelectuală, și în special, orice mișcare literară este peste putință. Tinerii eșiți din gimnaziile române, aceia cari ar putea să lucreze mai mult pentru desfășurarea întregului din care fac parte îndeobște, sunt niște capete încurcate; ei singuri nu știu în care direcție să purcedă; întreaga lor lucrare sufletească este lipsită de temei; iar modul lor de gândire este măestrut, și nu urmat din firea lor națională. Aceea ce sunt, *n'ar voi să fie*, iar aceea ce doresc *nu pot să fie*: astfel rămân niște oameni fără un caracter național determinat”.

Se cuvine însă să însemnăm aici optimismul lui Slavici, manifestat în același loc, cu privire la viitorul cultural al poporului său. Era numai o desorientare în pătura intelectualilor, dar *poporul* nostru, după el, avea toate facultățile sufletești necesare unei strălucite înfloriri culturale. Slavici putea zări de atunci zorii unei alte orientări în cultura românească, inspirată de mișcarea culturală de peste munți, care să plece dela popor și să însemne o evoluție în linie dreaptă; era convins că

¹ *Noi și maghiarii*, „Convorbiri Literare”, VII, No. 7.

² *Idem*.

soarele dela răsărit se va înălța pe bolta cerului și își va trimite razele binefăcătoare și asupra românilor din Ardeal, rămași acum în întunerecul rătăcirii.

„In Ardeal nu avem să căutăm cultură. Aflăm însă elementele cele mai miezoase pentru o desvelire națională puternică. Un popor, în multe privințe *homerice*, o clasă de mijloc mică, dar adevărat națională, un cler și niște dascăli potriviți cu stadiul de dezvoltare în care ne aflăm și o inteligență deși coruptă în romanizarea sa, pătrunsă de cele mai naționale simțiri. . . N'avem aproape nimic și totuși foarte mult: dreptul ca să sperăm. Pentru o lentă, dar sigură dezvoltare nu lipsește alta decât pacea între popoare și o puternică înrăurire a *Românilor români* (adecă cei din Principatele române) asupra românilor ardeleni. Și această înrăurire, cel puțin în mod izolat, a și început. În sfârșit oamenii mai înțelepți își vin în fire și încep să simțească că ei totuși nu sunt *romani* ci *ceva mai mult, adecă români*. Iar după ce am pornit odată pe astă cale, grijă să n'avem, căci e peste putință a ne întoarce“³.

Urmărind mai departe dezvoltarea culturală a românilor din Ardeal, vom putea vedea locul pe care și l-a ales Slavici în această mișcare și cetățuia de idei construită, din care va duce apoi lupta la „Tribuna“.

După anul 1870 influența culturală a Blajului, care întârzie progresul, începe să fie contrabalansată de o acțiune luminată, pornită mai ales dela Sibiu, la care Slavici a aderat dela început, din anii de universitate. Cercul reformator dela Sibiu a primit sugestiile vieții culturale de dincolo de munți, iar dincolo de munți își croise drum o directivă nouă, care, înarmată cu armele culturii apusene, urmărea dezvoltarea unei culturi naționale, crescută din sufletul specific al poporului nostru. Această acțiune își avea deci rădăcinile adânc înfipte în popor și spunea că în creația culturală nu trebuie părăsit contactul cu acest pământ regenerator de forțe, căci altfel rezultatul ar fi o anemie, care ar duce la moarte. Alecsandri prin toată opera lui dăduse conținut cadrelor teoretice ale acestei directive și el era recunoscut acum nu numai ca „rege al poeziei“ românești, cum îl numește Eminescu, ci farul de orientare al întregii noastre vieți culturale.

Acest „*curent popular*“, cum îl va numi mai târziu,⁴ Slavici îl relevase din tinerețe, cu satisfacția de a putea sublinia începutul unei ere nouă în cultura poporului său. Capitolul despre raporturile culturale cu maghiarii, din studiul mereu citat până acum, se încheia cu următoarele cuvinte: „In toată ziua numărul celor alipiți către Alecsandri crește; azi putem să zicem fără nici o rezervă: *Alecsandri este centrul vieții etice a românilor*. Germaniștii pier, ori au pierit; franceziștii ne par sarbezi; latinșiții sunt figuri ridicule; *directia română se întărește pe toată ziua*“⁵.

Această direcție „română“ este apoi ocrotită dela un timp de cercul „Junimea“, care o păzea de rătăcirile ei naive, dar profund dăunătoare, atârându-i deasupra capului sabia lui Damocle a *adevărului* în știință și a *valorii estetice* în artă, călăuzind astfel forțele psihice ale neamului spre o viguroasă și în același timp valoroasă creație culturală.

Superioritatea acestei directive au înțeles-o unele cercuri de intelectuali români dela Brașov și Sibiu, mai ales din Sibiu, care n'au șovăit să proclame Regatul român *centrul vieții noastre culturale*. Ziarul „Telegraful Român“ întrucâtva, dar mai ales „Foișoara“ acestui ziar a fost organul acestei credințe, pe care o împărtășea și Slavici, sprijinind după puterile sale mijlocul prin care ea se afirma. Nu refuză concursul său nici revistei literare, care apare tot la Sibiu, cu același crez și cu un ideal izvorât din acest crez: sprijinirea unei producții literare de valoare apărută pe pământul Ardealului, anume „Albina Carpaților“. Sub steagul aceluiaș crez și năzuind să adune sub același steag al culturii omogene pe toți românii, a venit apoi Slavici la conducerea „Tribunei“, după o ședere de zece ani pe pământul fărăii românești. Conștient deci de ce spune, formulează el fericit și sugestiv deviza pentru viața culturală a arde-

lenilor prin următoarele cuvinte: „*Pentru toți românii soarele la București răsare*“, care deviză a revoluționat întreagă mentalitatea românilor de dincoace de munți.

Junismul lui Slavici și al celor din jurul său, cari, prin munca lor zilnică, dădeau viață „Tribunei“, se tradează dela întâiul număr al ziarului, în care se publica la „Foiță“ o dare de seamă despre banchetul „Junimei“, dat în onoarea lui Vasile Alecsandri și se vedește mereu prin atitudinea pe care o îmbrățișează ziarul în problemele de ordin cultural. Această tendință o găsim însă mărturisită și sub iscălitură, care asumă răspundabilitate, într'un articol de proporții mari. El ne dovedește cât de bine a înțeles Slavici pe Maiorescu și cum încerca el să introducă spiritul junimist și în Ardeal, pentru care lucru, eași pentru atitudinea lui politică, și-a atras ura multor intelectuali români din Ungaria de atunci.

Articolul este intitulat *Un nou adept*⁶ și se ocupă de persoana profesorului de limba și literatura română la universitatea din Cluj, *Grigorie Moldovan*, care avea pretenția să fie un junimist, dar de fapt era numai un fals junimist.

Înainte de a arăta greșelile lui Moldovan, care nu era pătruns de adevărurile școlii lui Maiorescu, Slavici face o declarație categorică despre junismul său și al tovarășilor săi: „E lucru știut de toată lumea română, că noi, oamenii grupați împrejurul „Tribunei“ suntem aderenți ai așa numitei „*direcțiuni nouă*“, care acum nu mai e deloc nouă. Și suntem nu de ieri de alaltăieri, ci de mult acum, chiar dintru începutul modestei dar stăruitoare noastre lucrări literare. Era un timp, când Maiorescu era aici în Ardeal foarte urgisit, fiindcă îndrăznea să combată cu toată asprimea exagerările școlii dela Blaj, căreia de altfel i-se cuvine un loc atât de însemnat în dezvoltarea noastră literară. Noi eram și atunci aderenți ai „*nouei direcțiuni*“ și nu ne simțeam deloc atinși, când ni se zicea în batjocură, că suntem „*Junimiști*“, ucenici ai lui Maiorescu, ci am lucrat înainte, ca să propagăm aici ideile preconizate de „*Junimea*“ din Iași“.

Stăruind apoi asupra greșelilor din opera profesorului G. Moldovan, pentru a dovedi că pe nedrept se socotește singur, sau este socotit de alții, un „*adept*“ al Junimei, precizează principiile de care se conducea această societate în activitatea ei culturală: „Constat mai înainte de toate un lucru strein oamenilor cu deprinderi literare, pe care îl pun în sarcina înrâuririi maghiare, sub care a crescut și lucrează autorul: o *tendință*. D. Moldovan nu scrie, pentru că știe adevărul și voiește să-l propage între cei ce nu-l știu, ori să-l susție față cu cei care-l tăgăduesc, ci pentru că să producă un efect și anume un efect favorabil propriei sale persoane“. Întâiul punct de metodă literară, prin care Moldovan era strein de Junimea.

Pe lângă această tendință în scris, eroare fundamentală, după judecata junimistă, lui Moldovan îi lipsea și forma de exprimare adaptată cerințelor acestei școlii literare. Stilul lui Moldovan era „*prea bombastic, prea încălecat cu fel de fel de floricele, prea puțin potrivit cu chestiunea pusă în discuțiune*“.

Moldovan era tendențios și în interpretarea operei maestrului, — Titu Maiorescu. El susținea, cu excesul de zel al învățcelului nepriceput, că Maiorescu a condamnat întreagă mișcarea literară din Ardeal. Slavici îl corectază: „*Inrăurirea streină și cu deosebire înrăurirea maghiară a combătut-o (Maiorescu). Ceeace ne-a zis el nouă este: să nu facem în românește ceea ce maghiarii fac în unguerește, să ne ferim de aberațiunile, pe cari le vedem la maghiari, să rezistăm față cu influența streină și mai ales față cu cea maghiară și să ne luăm drept model pe Alecsandri, care deși și-a făcut educația sub înrăurirea cultului popor francez, și-a început lucrarea literară prin o colecție de poezii populare*“. Maiorescu a combătut, adaugă el, „*exagerarea meritelor și ducerea la absurd a principiilor altfel sănătoase ale școlii dela Blaj... iar exagerarea și ducerea la absurd sunt urmări ale înrăuririi maghiare*“.

Dață tonul acestui articol ne arată sfințenia cu care vorbea Slavici despre Maiorescu și despre directiva dată de el în mișcarea noastră culturală, amănuntele din el sunt o dovadă despre pregătirea lui Slavici pentru propagarea luminoaselor principii

³ *Idem*.

⁴ I. Slavici: *Românii din Ardeal* (bibl. Minerva).

⁵ „Convorbiri Literare“, VII, p. 8.

⁶ „Tribuna“, III, Nrii 230—232. V. anexa 1.

călăuzitoare în viața culturală a Ardealului, despre misiunea pe care și-o luase el prin scrisul său.

Slavici mai constată la Moldovan și lipsa unei pregătiri științifice serioase pentru o activitate științifică-literară. Incompetența lui Moldovan o constată și în articolul despre care am vorbit, și o constată din nou, mai târziu, când vorbește despre o operă specială a acestui profesor.

Grigorie Moldovan pregătea, în anul 1887, un studiu de folclor, despre poezia vrajei la români. Un fragment din această operă fusese citit, în forma unei conferințe, în fața unui cerc de „savanți“ unguri din Cluj, despre care s'a publicat o întinsă

dare de seamă în ziarul local „Kolozsvár“. În articolul *Știință de porunceală*, Slavici dovedește nepregătirea autorului în materie, căci nu cunoștea lucrările anterioare în acest domeniu, publicate sub îngrijirea Academiei Române, și mai dovedește absurdul clasificării poeziei de vraje în „descântări“ și „încântări“ — când acest din urmă cuvânt nici nu există în limba română cu înțelesul pe care i-l atribuia Moldovan.

(Va urma)

Olimpiu Boitoș

„Tribuna“, IV, Nrii 281—282.

Bibliografia Ardealului

I. *Bellenus*: Historia rerum Transilvanicarum ab a. 1662—1673, producta et concinata. Viennae 1782—1783.

P. R. *Gottschling*: Kurze Schilderung der überaus gesegneten Grossfürstenthums, Siebenbürgen. Bantzens 1782.

Historisches *Portefeuille* zur Kenntniss der gegenwaertigen u. vergangenen Zeiten. Frankfurt a. d. O. 1784. An. III. F. VII. pg. 72. Dă numărul românilor din Ardeal.

Siebenbürger Zeitung, înființată în 1784—1786, apărea de două ori săptămânal. Mai târziu i-s'a dat numele: *Siebenbürger Bote*. Hermannstadt.

Joh. *Seivert*: 1. Die Grafen der sächsischen Nation und Hermanstädter Königsrichter, apărut în „Ungarischer Magazin“, II—261, III—393.

2. Die Provinzialbürgermeister von Hermannstadt apărut în „Siebenbürgische Quartalschrift“ II. 154, 235, 315.

3) Nachrichten von Siebenbürgischen gelehrten und ihren Schriften. Presburg 1785.

Anon. *Horja und Klotska*, Oberhaupt und Rathgeber der Aufrührer in Siebenbürgen. Karlsburg und Hermannstadt 1785.

— Anon. Kurze geschichte der *Rebellion* in Siebenbürgen. Nebst hist. geographische Erläuterungen Strassburg 1785.

M. *Neustädter*: Die Pest im Burzenlande 1786.

Der Kriegsbote. 1788—1791.

Car. *Szász*: Sylloge tractatum aliarumque actorum publicorum historiam et argumenta B. Diplomatis Leopoldini Resolutionis item, quae Alvinziana vocatur, illustrantium. Claudiopoli. 1789.

Wolfgang de *Bethlen*: Historia de rebus Transsilvanicus. T. I—4. Cibeni 1782. T. 5—6 gadat de I. Benkő ibidem 1789-93.

Karl Gottlieb v. *Windisch*: Geographie des Grossfürstenthums, Siebenbürgen. T. I—III, Pressburg 1790.

— *Historisch-politischen Journal der K. K. Erbländer*. Wien 1790. Conține: General liste der getranten gebornen und gestorben augs. conf. verwandten in Siebenbürgen.

Siebenbürgische Quartalschrift. A reapărut în Sibiu sub conducerea lui Ion Filtseh; colaboratori I. Eder și I. Binder, 1790—1801, T. 1—8.

Erdélyi Magyar hirovöv. A apărut prima dată la Sibiu, în 1790; mai apoi apare la Cluj sub numele: *Hiradó*.

Ant. *Szeredai de Szent Háromság*: Series antiquorum et recentiorum Episcoporum Transilvaniae, Alba-Carolinae, 1790.

✓ Pater *Seiz*: Magyar és Erdélyországnak rövid ismertetése. Pest 1791.

Ignatz de *Luca*: Geographie des Königreichs Ungarn und Siebenbürgen. Wien 1791.

K. G. v. *Windisch*: Neues Ungarisches Magazin, Pressburg 1791—1793, T. 1—2.

I. C. *Eder*: De initiis juribusque primaevis Saxonum Transs. comentatio, quam autographorum potissimum documentorum fide concepsit. Viennae 1792.

I. C. E. (*Eder*): Representatio et humillimae praeces universae in Transsilvania valachicae nationis se pro regnicolari natione qualis fuit declarari supplicantis,

cum notis historico-criticis. Claudiopoli 1791—4.

Husztí *András*: Ó és új Dácia az az Erdélynek régi és mostani állapotjáról való historia. Béts, 1791.

G. M. G. von *Hermann*: 1. Die Grundverfassungen der Sachsen in Siebenbürgen und ihre Schicksale. Offenbach 1792. A doua ediție în Hermannstadt 1839.

2. Übersicht der Grundverfassungen des sächsischen Nation in Siebenbürgen, Wien 1792.

M. *Lebrecht*: Über den National character der in Siebenbürgen befindlichen Nationen. Wien 1792.

Der Siebenbürger Bote sammt dem Siebenbürgischen *Intelligentblatt* 1792—1805, 1842, 1862.

(Va urma)

Petru Suciu

INVAȚĂMANT, EDUCAȚIE

Școala activă

„Școala activă“, de I. C. Petrescu, 400 pag. 60 lei.

În lumea noastră dăscălească problema școlii active își făcuse drum de o bucată de vreme, preocupând viu spiritele, ca o idee centrală în pedagogia contemporană. Însă, după cum se întâmplă de cele mai multe ori în materie de educație, ea a fost, când unilateral înțeleasă, când ridicată până la rangul unei idei „revoluționare“; în ambele cazuri, în dauna pedagogiei practice. Literatura străină, bogată și foarte variată, nu putea sta la îndemâna învățătorimei, iar cele câteva lucrări scrise în țara noastră cu privire la această chestiune, nu puteau da o orientare generală și critică, privind problema pe toate laturile sale. Cartea d-lui dr. I. C. Petrescu răspunde la această necesitate.

Ea are patru părți.

În introducerea domnia critică vechiul sistem de educație, care era intelectualist, nu se conforma vârstei copilului, îl înstrăina de viață în loc să-l pregătească pentru ea și învățământul se impunea copilului care era pasiv, întreaga lui activitate mărginindu-se la primire și reproducere. Enumără apoi curentele pedagogice contemporane, care s'au născut ca un fel de reacțiune împotriva vechiului sistem: 1) școala în aer liber; 2) școala libertății; 3) școala muncii și în fine; 4) școala activă, care, în accepțiunea de

școală activă *integrală*, înlătură neajunsurile celorlalte forme, ducând în mod natural la dezvoltarea completă și armonică a tuturor puterilor cu care se naște copilul.

În cap. I. autorul remarcă greșala făcută de unii, cari susțin că școala activă este o idee a timpurilor noastre menită să revoluționeze viața școlară. Dimpotrivă îi arată originile îndepărtate în metoda euristică a lui Socrates și-i urmează firul evoluției în renaștere și la marii pedagogi: Comenius, Locke, Rousseau, Filantropiniști, Pestalozzi, până în prezent. În felul acesta școala activă capătă mai mult temei, deoarece apare ca rodul unor experiențe de veacuri ajuns la maturitatea puterii de înfăptuire abia în zilele noastre.

În cap. II încearcă o fundamentare filosofică a școlii active, bazat pe legătura strânsă ce a existat întotdeauna între filosofie și pedagogie, — pe filosofia voluntaristă a lui Schopenhauer, Nietzsche, Paulsen și pe cea activistă a lui Fichte.

În cap. III stabilește fundamentul biologic al școlii active. Copilul e privit ca membru al unei comunități organice, alcătuită din tot ce-l înconjoară: pământ, aer, apă, lumină, temperatură, plante, animale, oameni. El trebuie să se adapteze acestui mediu prin reacțiuni organice-biologice potrivite, care variază cu variația mediului. Față de mediul social,

omul reacționează în lumina conștiinții, care scrutează neprevăzutul. Prin această anticipare el capătă atitudine activă. Tot în acest capitol se arată cum au înțeles unii activiști teoria biogenetică în educație.

În cap. IV, pentru fundamentarea psihologică a problemei, desenează câteva caracteristice psihologice la copil urmărind și dezvoltarea treptată a interesului pentru cunoașterea acestui suflet, arată necesitatea studiului individualității prin metoda testelor completată cu metoda foilor de observație și sfârșește prin a le sublinia necesitatea și pe calea cunoașterea școlărilor români.

Individualitatea ne este dată dela natură. Când această individualitate se precizează în părțile sale și le coordonează în vederea unui ideal, ea devine personalitate. Personalitatea luptă cu tradiția și condiționează progresul. De aceea idealul societății este tocmai formarea personalității, în înțeles de personalitate morală maximală. Școala activă își însușește acest ideal, după cum arată autorul în cap. IV, unde încearcă o fundamentare sociologică și etică a ei.

*

În partea a II-a, într'un prim capitol se lămurește noțiunea de activitate în diferitele ei înțelesuri și se subliniază deosebirea între atitudinea activă și cea pasivă, între activitatea liberă și cea silită, între muncă și activitate. Se arată legătura strânsă între activitatea fizică și cea psihică stăruindu-se în deosebi asupra celei de a doua, ca una ce este activitate specific umană.

Într'un alt capitol analizează concepția materialistă sau utilitaristă a școlii active. Vorbește întâi de pragmatismul american, caracteristic spiritului rasei, care vede totul prin prisma utilității practice. La concepția materialistă a dus și progresul științelor aplicate din ultimul timp, sugerând oamenilor de școală ideea unei specializări prea timpurii. Așa s'a născut școala muncii în America și Germania, având un scop utilitar, pregătirea profesională, iar ca mijloc, lucrul manual.

Concepția școlii active integrale este superioară celorlalte, prin aceea că ia în considerare și activitatea sufletească pe lângă cea musculară, dându-i chiar prioritatea din motive amintite. Autorul trece în revistă o sumă de personalități pedagogice actuale din diferite regiuni ale globului și schițează și unele realizări practice, pentru a conchide că întreaga manifestare pedagogică contemporană, îmbrățișează mai mult sau mai puțin concepțiunea școlii active integrale.

Partea a III-a a lucrării e o parte programatică fiind rezervată diferitelor principii ale școlii active precum: principiul activității proprii, principiul activității practice, principiul intuiției și principiul educației naturale, arătând importanța fiecăruia dintre ele, diferitele forme de activitate și mijloacele deosebite care ajută înfăptuirea lor.

În partea ultimă se ocupă de evoluția acestei idei în țara noastră, înainte și după războiu, urmărindu-o în diferite lucrări, în reviste, în congrese, în preocupările oficialității și în diferitele încercări demonstrative pe la unele școli din țară încheind prin afirmația că și la noi ideile pedagogice ale vremii au pătruns

la timp interesând lumea pedagogică.

Așa cum se prezintă, ca un studiu critic de sinteză, cartea d-lui Petrescu este folositoare tuturor aceluia ce se interesează de educație, iar pentru învățători este absolut necesară.

Gh. Comicescu
profesor.

BIOPOLITICA

„Astra medicală” și problema tuberculozei

Una dintre cele mai importante probleme medicale și de o actualitate incontestabilă este aceea a tuberculozei. „Astra medicală”, cu distincții ei conducători, a și îmbrățișat această problemă în toată amplitudinea ei și a făcut pașii necesari ca să lămurească publicul despre importanța colaborării tuturor factorilor sociali în lupta contra temutei boale.

D. profesor I. Hațieganu, în momentul când a primit conducerea „Astei medicale”, a dat o directivă științifică acestei instituțiuni și după cum d-sa spunea: „și-a fixat ca program afară de răspândirea cunoștințelor igienice și biopolitice în masele largi ale poporului, trezirea opiniei publice medicale față de marile probleme, pe cari le pune în discuție sănătatea publică românească”. În munca aceasta medicul va trebui să fie secundat de întreg publicul românesc, dornic de un progres în această țară. În numeroase conferințe d-sa a arătat ravagiile tuberculozei în diferitele pătri sociale și a lămurit publicul despre importanța acestei probleme.

Profesorul Leon Bernard spune, că tuberculoza nu interesează patologia individului, ea fiind o boală universal diseminată, cunoscându-i-se condițiile de dezvoltare și repercusiunile asupra morbidității omenirii, de a face din ea un flagel social. Studiul acestei boale întrece hotarele medicinei, atrage atențiunea sociologului, inaugurând o știință nouă: medicina socială. Factorii sociali, direcți și îndirecți, cari fac să progreseze boala s'au înmulțit după războiu și starea fiziologică mizerabilă în care este pus individul face din el o victimă.

Cel mai mare contingent de îmbolnăviri îl găsim în lumea intelectualilor, compusă în mare parte de funcționari publici și studenți îngrămădiți în locuințe insalubre.

Semnămul de alarmă l-a dat doamna Victoria Hurmuzescu încă înainte cu un an, îngrijorată de numeroasele cazuri de tuberculoză, ce constatase între studenți, atrăgând în același timp și atențiunea medicilor. Faptul era de altfel cunoscut în lumea medicală în urma numeroaselor observațiuni câștigate pe acest teren. Anchetă au și făcut-o d-nii prof. I. Hațieganu și dr. Daniello, iar rezultatele cercetărilor au fost expuse într'o broșură intitulată „Pericolul tuberculozei în universitate”. Din statistica publicată în această broșură reiese, că 12% din totalul elevilor și studenților aflători în acest oraș,

sunt atinși de această boală. Această stare se găsește și în alte părți ale țării, poate într'un procent mai mare, fiind și condițiunile de asistență socială mai reduse. Din datele acestea, serioase și bine controlate, se vede starea rea a studențimii române dornică de cultură și jertfele cu cari trebuie să lupte pentru câștigarea unei situații mai bune. Pentru a remedia răul au și propus înființarea unui sanator studențesc, care să poată adăposti în condițiunile igienice cele mai moderne cei peste 700—1000 de studenți căzuți an de an pe brazda culturii românești. Proiectul acestei instituții sanitare este expus amănunțit în broșura d-lor, pe care o recomandăm cu căldură.

În legătură cu aceasta se poate aminti și observațiunea foarte potrivită a d-lui șef de lucrări dr. Liviu Pop, referitor la creșterea simțitoare a numărului studenților și funcționarilor publici bolnavi de tuberculoză în timpul din urmă. Făcând statistica bolnavilor din sanatoriu clinică medicale, condus de d-sa, arată că 50% din totalul bolnavilor aflători actualmente în serviciu sunt studenți și funcționari, față de 10% cât era la un moment dat înainte cu 5 ani.

Profesorul Sergeant, într'o conferință ținută în anul 1920 în sala Wagram în cadrul misiunii Roekefeller, spune că în lupta contra tuberculozei trebuie să ne organizăm după un plan bine chibzuit. Pentru a ne asigura victoria finală, trebuie să ținem seama de două condițiuni esențiale: prima de a poseda date precise asupra întinderii boalei (statisticii), a doua de a opune forțe defensive și mijloace ofensive superioare și metodice organizate.

Întâiu deziderat se va realiza prin legiferarea declarației obligatorii a tuberculozei, astfel se va cunoaște morbiditatea și mortalitatea ei. Odată acestea cunoscute, urmează realizarea celui de al 2-lea principiu, adică punerea în mișcare a tuturor mijloacelor de apărare de care dispune azi știința medicală. Principiul fundamental enunțat de el, că tuberculoza e o boală contagioasă și prin urmare evitabilă, ne îndreptățește a fi cât se poate de optimiști. Cred că nu e locul aici, ca să analizăm în detaliu toate aceste mijloace; publicul are ocazia să le cunoască din broșurile de propagandă ale „Astei medicale” (prof. I. Hațieganu: „Infecția tuberculoasă și profilaxia ei socială” și dr. Daniello: „Tratamentul tuberculozei pulmonare”).

Din toate aceste reese gravitatea acestei probleme, de aceea ni se parte foarte potrivit apelul colaborării intime între toți intelectualii acestei țări, pentruca astfel, cu puteri unite și înarmați cu cunoștințe precise asupra pericolului să știm să stărpim răul dela rădăcină. În acest scop se și face propagandă foarte activă de către „Astra medicală“ cu concursul personalului științific medical dela instituțiile noastre universitare și a colegilor din provincie, sperând în curând toți să fim convinși de importanța acestei probleme. De prezent se pregătesc o serie de filme, pentru a ilustra în modul cel mai impresionant ravagiile acestui flagel.

Studentimea românească din Cluj, s'a și organizat în vederea acestei opere de deșteptare a conștiinței masei populului. Exemplul dat de distinșii profesori ai facultății noastre de medicină e îmbrățișat cu căldură de tineretul nostru universitar.

Acum cred necesar să expun pe scurt ceceea s'a făcut în cadrul „Astreii medicale“ pentru realizarea profilaxiei acestei boale.

Conștient de datoria și menirea sa ca conducător al acestei secții a Astreii, d. prof. I. Hațeganu a organizat în vara anului 1926 o serie de cursuri de perfecționare pentru tuberculoză, la cari au asistat un număr de peste 100 de medici din toate colțurile țării. Prin aceste cursuri s'a început opera cea mare de combatere a tuberculozei, deoarece s'a pus în vedere medicilor pericolul și s'au expus cele mai noi cunoștințe de specialitate în acest domeniu. Medicul înarmat cu cele mai moderne mijloace de diagnostic, tratament, epidemiologie și profilaxie, va putea să-și facă datoria mei bine și în mod mai științific. Conferințele au avut și partea lor practică, demonstrându-se toate achizițiunile noi, pe care le-a adus știința în această materie. Deoarece, cum era și natural, n'au putut lua parte toți medicii și la cererea de a fi redactate aceste cursuri, s'a și întocmit un volum intitulat „Problema tuberculozei“, cuprinzând toate conferințele ținute. Sunt convinși, că numai folos poate avea orice medic din această publicațiune, având la îndemână cunoștințele necesare, precis expuse de specialiști.

Dacă toți vor fi convinși de adevărul acesta, primul pas al programului Astreii va fi realizat, fiindcă la rândul lor cunoștințele câștigate vor fi răspândite în toate părțile spre binele tuturor.

Fiindcă răul în universitate a luat proporții destul de considerabile, s'a și înființat pe lângă universitatea din Cluj un dispensar studențesc, unde studenții sunt consultați în mod gratuit și primese sfaturile necesare pentru a se putea evita progresarea boalei. Tot la acest dispensar s'a făcut, în parte, examenul studenților intrați în universitate, iar celor bolnavi li s'au dat îndrumările de lipsă. Sperăm că dispensarul acesta va funcționa cu tim-

pul în condițiunile cele mai moderne după modelul celor din Franța organizate de dr. Calmette.

Sunt convins că publicul românesc va răspunde, atunci când i-se va solicita

sprijinul atât de importanța fiecărei specialități pe regiuni, cât și de dezvoltarea lor în viitor, conform unui program general, întocmit pentru toată țara.

Dr. Cornel Manta

PROBLEME ECONOMICE

Rostul Camerelor agricole

Creдем nimerit a face cunoscutе concluziile studiului întreprins de d. inspector general Tiberiu Cristea asupra menirii camerelor agricole:

„1. Actualele Camere de agricultură județene sunt a se înlocui prin Camere regionale, care la început să corespundă după posibilitate provinciilor istorice, urmând ca numărul lor să fie spirit treptat după nevoie.

2. Legea să prevadă numai principiile de bază ale Camerelor, lăsându-se inițiativei lor, ca în cadrele acestor principii să-și alcătuiască organizarea internă cuvenită.

3. Legea să asigure reprezentarea obligatorie a agriculturii, zootehniei și silviculturii cu toate ramurile lor în raport numerice cu importanța fiecărei ramuri în regiunea respectivă. La fel să se asigure reprezentarea proporțională a muncitorilor agricoli.

4. Alegerea membrilor Camerei să se facă după sistemul selecționării treptate, ca astfel să se asigure intrarea în Camere a elementelor celor mai valoroase, fără considerare la coloritul lor politic. Primele celule ale organizării agriculturii ar fi comisiunile agricole comunale, alese direct de alegători. Aceste comisii ar delega din sânul lor un anumit număr de membri în comisiunile de plase, comisiunile de plasă în comisiunile județene, iar acestea în camere de agricultură. Pe urmă camerele ar delega un număr anumit de membri, stabilit prin lege, în uniunea generală a camerelor de agricultură. Desemnarea membrilor ar urma să se facă, ținându-se seamă de principiul prevăzut de punctul 3. Astfel camerele ar putea lucra cu ajutorul organelor sale independente, atât de administrație cât și de influențele politice.

5. Cele trei specialități agricultura, zootehnia și silvicultura să constituie trei secții puternice în sânul comisiunilor și camerelor, cu atribuțiuni bine definite și cu libertate de inițiativă și acțiune.

6. Resursele financiare ale camerelor să constea, în afară de subvențiile primite dela stat în afară de veniturile proprii, din o cotă adițională de 2—4 la sută de pe lângă venitul cadastral, iar până la introducerea cadastrului, de pe lângă venitul impozabil al proprietăților agricole și forestiere. Proporția în care s'ar întrebuița acest venit pentru scopurile de utilitate publică ale acestor trei specialități, ar urma să se stabilească de ministerul agriculturii și domeniilor din zece în zece ani, ținându-

se seamă atât de importanța fiecărei specialități pe regiuni, cât și de dezvoltarea lor în viitor, conform unui program general, întocmit pentru toată țara.

Noi creдем, că prin o asemenea organizație s'ar contribui în mod serios la desăvârșirea marelui opere de dreptate socială, a reformei agrare, s'ar întări populația rurală, elementul național cel mai sănătos, s'ar da o educație practică maselor largi ale țărănimii, deșteptându-li-se spiritul de inițiativă și de asociație, asigurându-se prin toate acestea propășirea agriculturii și consolidarea noastră economică“.

Tiberiu Cristea

Camera de Comerț și de Industrie Cluj

CONVOCARE

Consiliul de Administrație al Camerei de Comerț și Industrie din Cluj, în completul său își va ținea

ședința ordinară

pe luna Ianuarie a. e. în ziua de 30 Ian. a. e. (Duminecă) la ora 10 și jum. în sala de ședințe a palatului Camerei (Calea Victoriei No. 51 etajul II) cu următoarea

ordine de zi:

1. Deschiderea adunării.
2. Raport prezidial.
3. Raport de gestiune.
4. Alegerea comisiei speciale a finanțelor pentru anul 1927.
5. Tabloul taxelor pentru certificate și acte eliberate de Cameră.
6. Anteproiect de lege pentru reglementarea muncii minorilor și femeilor.
7. Comerțul ambulant.
8. Eventuale propuneri.

Conform art. 12 al legii pentru reorganizarea Camerelor de Comerț și de Industrie și al regulamentului de aplicare, Consiliul nu poate delibera decât cu majoritatea absolută a membrilor ce-l compun, iar conform art. 18 alin. 1 membrii consiliului cari nu vor participa la ședințe în timp de 3 luni consecutive fără a avea concediu în regulă, vor fi considerați demisionați și consiliul va declara locurile vacante.

Dacă nu se va întruni numărul de membri cerut la ședința convocată mai sus, ședința consiliului se va ținea în ziua de 2 Febr. 1927 orele 10 și jum. în același loc și cu aceeași ordine de zi, chiar cu o pătrime din numărul membrilor.

Cluj, la 22 Ian. 1927.

(ss) Ing. I. F. Negruțiu, preș.

(ss) Nicolae Căciulă, secr. gen.

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

Un Apel al Mitropolitului Nicolae Bălan

„De mult port în sufletul meu gândul să găsească și în părțile ardeleni ale țării noastre un loc sfințit prin rugăciune, un lăcaș de cucernicie și de închinare a sufletelor pentru Dumnezeu.

M'am gândit să ridicăm din ruine sfta mănăstire a lui „Brâncoveanu Constantin, boier vechiu și domn creștin“ așezată de-așupra satului Sâmbăta-de-sus, j. Făgăraș, în mijlocul codrului verde de brad „pe-un picior de plaiu“ — pe o adevărată gură de raiu.

În vara trecută cu cheltuială de câteva sute de mii lei am desgroptat vechea mănăstire din ruine și am purces la clădirea din nou a părților dărămate și am așezat-o sub coperiș. În primăvara viitoare urmează să facem celelalte lucrări pentru a o isprăvi și a clădi din nou împrejurul ei, chiliile pentru călugări și pentru așezămintele pe cari vom să le adăpostim în cuprinsul mănăstirii.

Dorința mea este să așez în sf. mănăstire de acolo o tiparniță, care să scoată la lumină cărți de zidire sufletească pentru poporul nostru credincios, tot acolo vom adăposti bătrânii preoți cari vor să-și petreacă zilele din urmă ale pământestii lor vieți în rugăciune și reculegere și în sfârșit votesc a face o școală de călugări cucernici, cari să ducă prin râvna și propovăduirea lor cuvântul mântuirii în mijlocul poporului nostru (misionari).

Pentru ducerea la îndeplinire a acestur plan mareș al zidirii și întocmirii sf. mănăstiri dela Sâmbăta-de-sus precum și a așezămintelor legate de ea, avem nevoie de sume mari de bani, cari se urcă la multe milioane.

Dorind ca acest lăcaș de închinare creștinească să se ridice din jertfa curată a fiecărui român din cuprinsul țării noastre binecuvântate de Dumnezeu, facem apel la toți credincioșii bisericiei noastre și-i rugăm să contribuie cu obolul lor după îndemnul apostolului Pavel.

Cei ce vor dăruii cel puțin 1000 (una mie) lei vor fi scriși în cartea de pomelnic a sf. mănăstiri și pentru aceștia se vor face rugăciuni către Tatăl cel ceresc în fiecare an la ziua hramului, iar cei ce vor dăruii dela 10.000 (zece mii) lei în sus vor fi înscriși între ctitorii sf. mănăstiri și vor fi pomelniți la fiecare sf. liturgie“.

Un mare nedreptățit: Iacob Mureșanu

Genii neamului, de toate elipele, de toate nuanțele, ne-au năpădit găsindu-ne săraei de darurile frumoaselor aduceri aminte, despuiați de simțul evlavios al recunoștinței.

Marii critici, de toate soiurile, au amuțit de mult, și nu e unul care să-și întoarcă ochii spre Panteonul în care zac zmeriți atâți eroi, atâți martiri ai muncii și frumosului — păstrători ai unui glorios trecut.

Oficialitatea și-a închis ochii — și mo-

știe cufundată în paragrafii feluritelor reforme — cerute și necerute, uitând că dincolo de legea cea scrisă, mai este una, —: ceea a sufletului, a nobleței, a cultului celor aleși ai neamului.

Sunt eroi a căror nume nu se mai pomeneste nici în istoria culturii acestui neam; nici în biserici; nici în școli; nici măcar în vre-o broșurică-fițuică, esplicativă, comemorativă.

În era „Pardonurilor“ de toate nuanțele nu ne putem aștepta la mai mult.

Și, cât îmi arde sufletul ca macar generația mea, tinerețea cea plină de aventuri și zbuțim din vremea mea, să aibă puternic, masiv, colosean, energic — trecând dela strigătul durerii la cel al faptei imediate —: acest cult al marilor noștri creatori.

Iacob Mureșianu!

Cine își mai aduce azi aminte de acest geniu, întâiul deschizător de muzică superioară, clasică, în cuprinsul țării românești?

Cine mai pune o floare pe mormântul său?

Cine îi mai rostește numele?

Nici o instituție culturală nu-i poartă numele. Nici o școală românească nu l-a socotit vrednic de a-l lua cu mândrie de patron și ocrotitor al său. Nici o fundație. Nici un monument. Și, așa mai de parte...

Și nici o nizuință din partea cuiva (oficialitate sau bogătoie de pe urma suferințelor din războiu) nu s'a gândit să-i editeze operele — complete. După câte știu, chiar Academia Română — în care nu figurează încă nici un muzician, ca membru al ei, — nu are în grija sa prea valoroasele manuscrise ale compozitorului Iacob Mureșianu.

Iată, se împlinesc 20 ani, de când s'a reprezentat la București în sala „Ateneului Român“, neperitoarea sa compoziție „Mănăstirea Argeșului“ de către „Carmen“, sub fermecătoarea baghetă a dlui Kiriac.

Era de față și duioasa Regină Elisaveta a României — care acoperi atunci cu toate onorurile pe Mureșianu, care era de față la reprezentarea operii sale.

Răsfoiți nrul 103—1906 din „Gazeta Transilvaniei“ și „Acțiunea Conservatoare“ dela 6 Maiu 1906. Veți vedea ce emoție, ce animație de suflete a fost în seara aceea memorabilă...

Azi — nu mai găsești un om care, aminte să-și aducă, nu cu vorba, ci cu fapta, de Iacob Mureșianu: au murit de mult entuziasmele și aprecierile de demult.

Adresez aceste cuvinte, din privilegiul împlinirii celor 20 ani dela reprezentarea la București a Baladei „Mănăstirea Argeșului“, — marelui public, care ar avea, pare-mi-se, o înaltă chemare.

Pleiada de tineri cari au crescut în școala și melodiile lui Mureșianu — cred că-și vor aminti cu drag de iubitul maeștru, socotind, că e supremul timp să mișcăm și pietrele spre a ne arăta recunoștința deplină...

Foștii elevi — d. Brediceanu va ști cari sunt aceia, — vor trebui să fie întâii purtători de cuvânt, în a șterge colbul de pe fața marelui Mureșianu.

D. Vasile Goldiș, Ministrul Culelor și Artelor, ca fiu al Ardealului, va înțelege mai mult acest glas, dar mai ales datorința sa de apărător și păstrător al artei și, în acest caz — a bunei și înălțătoarei amintiri, în forma convenită, a marelui Iacob Mureșianu.

„Astra“ să fixeze un premiu pentru cea mai merituosă lucrare în care, prin seis, să se păstreze și pentru posteritate viața de mucenic, de jertfe și abnegație a compozitorului Mureșianu — încununată de opera sa măreață: și culturală și națională!

E o datorință națională aceasta.

Valeriu Bora

EXPOZIȚII

Ceramica din Bihor

În sala de expoziții dela Prefectură, Societatea Studenților bihoreni o strâns o colecție de obiecte de lut lucrate de țărani din regiune în zilele noastre. Nu este o expoziție istorică, deși nici forma obiectelor nici decorația lor n'ar fi stat pedică pentru înregistrarea lor printre documentele de artă ale unor veacuri de mult stinse.

Sunt farfurii mari și mici, unele adâncite cu trepți, altele netede ca vadul unei ape; oale, ulcele și ulcioare, — numirile se reduc la o rădăcină comună, după cum de sigur și vasele sunt derivatele unui prototip: fenomen original, — dintre care unele cu silueta fină a unei amfore grecești, iar altele cu forma croită în scop utilitarist, toate împreună dovedind și simțul practic și simțul pentru frumos al țărânului nostru.

Desemnul nu e prea complicat. El se reduce la întrebunțarea geometrică a liniei geometrice în variantele ei: dreaptă, frântă și curbă. Iar uneori decorul e susținut de o pată de culoare întinsă în voie.

Obiectele expuse nu sunt prea variate. Uniformitatea lor și chiar simplitatea lor ne-ar face să ne gândim la ur. fel de sărăcie cu duhal a poporului român din valea Crișului, — dacă vederile luate la o expoziție mai cuprinzătoare aranjată de Reuniunea femeilor din Beiuș nu ne-ar dovedi contrarul. Pentru importanța etnografică a faptului, am fi fost mai fericiți să vedem strămutată aici în inima Ardealului această expoziție, sau una la fel. Cheltuiele ar fi fost mai mari, dar în acest caz și prețul obiectelor putea fi mărit. Căci, dacă așa cum sunt, obiectele expuse au putut fi vândute, exemplare mai selecte ar fi atras și mai mulți cumpărători.

Alte vederi frumos lucrate ne arată peisajul în mijlocul cărui s'au săvârșit aceste obiecte: munte cu înclinare moale, care poartă în coaste căsuțe de lemn cu acoperiș țuguat și bisericuțe tot așa de modeste, bătrâne de câteva veacuri, cu turn care se subțiază repede, asemenea căciunilor de Moși: peisajul din versanta apuseană a Munților Apuseni.

CONFERINTE

E. Racoviță: Problema evoluției

Inaugurând ciclul conferințelor organizate de subsecția eugenică și biopolitică a „Astrei“, d. Racoviță a caracterizat secțiunile „Astrei“ ca nucleu al viitorului parlament cultural al României. Acest parlament va trebui să se întemeieze pe știință, care nu-i altceva decât bunul simț organizat și care trebuie aplicată și vieții umane.

Noțiunea de biologie domină orice fenomen, pe care îi dat omierii să-l înțeleagă. Evoluția nu e o teorie, ci o simplă constatare de fapte: ea exprimă transformarea continuă și fatală a fenomenelor de viață și aceeași transformare în viața universelor. Formele ei de manifestare sunt: 1) variațiunile, — asemănări sunt, dar identități nu; 2) ereditatea însușirilor câștigate și 3) adaptarea la mediu, care încă este variabil. Adaptarea este o tendință neimplinită. Vietățile tind să se adapteze mediului.

În aceste transformări punctul de plecare este mediul. Transformările se fac într-un sens determinat de influența mediului.

Evoluția este continuă, adică nu funcția crează organul nou, cum se crede de obicei, ci un organ vechi se adaptează la o funcție nouă. Evoluția mai este ireversibilă: ce e pierdut în evoluție, e pierdut pentru totdeauna.

Toate aceste principii ale evoluției au fost demonstrate de conferențiar prin planșe proiectate, pentru lămurirea didactică a celor neinițiați.

În încheiere d. Racoviță a susținut teoria evoluționismului integral. Același principiu al evoluției domină întreaga viață biologică: și viața individuală și cea socială, gândirea și exprimarea ei prin vorbire. Toate sunt în continuă transformare, și opunerea la această transformare în virtutea „tradiției“ strict înțeleasă înseamnă ignorarea principului fundamental al vieții. Pentru că să scăpăm de această ignoranță, trebuie să aplicăm metoda științifică la toate fenomenele omenești.

Expunerea acestei părți, formulată în scris prin fraze cu cel mai condensat înțeles, prin cuvinte cari redau nuanțele de gândire în forma cea mai proprie, încât îți par alese și țesute în frază pentru eternitate, nemai putând fi înlocuite vreodată de un țesător mai dibaci, ne-a dat senzația, pe care am avut-o cetind discursul de recepție la Academie al distinsului conferențiar.

CARTI, REVISTE, ZIARE

Societatea ortodoxă-națională a femeilor române, fiiala Cluj ne trimite raportul secretarului ei, cetit în adunarea generală din 14 Martie 1926. Expunere succintă a faptelor săvârșite de societate într-un an de activitate și a câtorva planuri de viitor.

Am avut prilejul să atragem atenția cetitorilor asupra acestei societăți, gândindu-ne la rostul tuturor societăților de binefacere. Prea adesea societățile de binefacere — de orice natură — își cheltuiesc puterile în discuții și întruniri cari au darul să scadă fondul lor material, destinat unor opere reale de filantropie. Din ce mai rămâne apoi se pot împărtași prea puțini dintre aceia cari au nevoie de asistența morală a societății umane. N'am făcut nici o nouă descoperire cu această constatare, pentru că în vremea aceea întreaga presă conștientă ridica glasul împotriva acestor de-

prinderi capabile să compromită categoria acestor asociații cu rădăcinile înfipite în sentimentul de sacrificiu și de altruism a femeii. Acum când cunoaștem faptele pozitive ale acestei societăți feminine din Cluj, suntem bucurosi să o scoatem din această categorie odioasă după cum altă dată am stăruit asupra operei pozitive săvârșite de o altă asociație feminină din orașul nostru: „Caritatea“ prezidată de d-na Olivia V. Deleu. Și socotim că orice elogiu poate fi depășit prin înșirarea faptelor săvârșite în timpul despre care ne vorbește raportul de față.

Societatea femeilor ortodoxe din Cluj, prezidată de dna Elena Popescu-Voitesti, și-a propus să contribuie la înălțarea catedralei ortodoxe din orașul nostru prin veniturile realizate dela aranjarea de conferințe, serbări și baluri, precum și din darurile benevole și subvenții dela instituțiile financiare. Conferințe s'au ținut șase în anul 1925 și trei în anul 1926. În 5 Dec. societatea a aranjat un bal de copii, la care prin „Moș Nicolae“ a împărțit daruri copiilor prezenți. În ajunul Crăciunului a trimis o echipă de colindători pe la casele credincioșilor, cărora aceștia le-au pricinuit momente de înălțare sufletească, iar societății patroane i-au adus colectă de bani. Cu același scop a pus în vânzare mărișoare-icoane sfinte. În 25 Martie 1926 a aranjat un concert de muzică corală religioasă, cu concursul corurilor dela școalele primare și secundare de băieți și fete și a corurilor episcopiei, conservatorului și Operei Române. În general Societatea „a căutat, ca în acțiunile sale pentru sporirea mijloacelor materiale să nu apeleze la contribuția benevolă a publicului fără a-i oferi în schimb măcar un echivalent moral“. Prin încașările făcute cu aceste prilejuri și prin contribuțiile instituțiilor financiare și a persoanelor binevoitoare, societatea a realizat în decursul anului un venit net de lei 162.508.

Din acest fond comitetul a destinat o sumă de 40—60.000 lei pentru cumpărarea unui clopot pe seama catedralei ce se zideste; a dăruit 10.000 lei pentru fondul tipografiei episcopiei ort. din Cluj; a contribuit la înfrumusețarea bisericii ortodoxe de azi, și a distribuit 57 premii elevilor și elevelor dela școalele secundare din localitate, cari au fost socotiți cei mai buni în purtare și sărguitori în învățarea religiei ortodoxe. Asemenea societatea a dăruit un stoc de 541 buc. monede de argint pentru a fi topite în aliajul clopotelor catedralei.

Toate acestea sunt fapte creștinești și ortodoxe, cari fac dovadă despre vrednicia societății.

Flamura, Dec. 1926. — Am urmărit cu mult interes evoluția acestei reviste, care astăzi stă alături de cele mai distinse reviste din țara noastră, întrecând chiar pe multe dintre acestea prin informația ce o aduce din câmpul literaturilor streine și prin haina ei curată și sărbătorească. Ochiul se desface răsfoind-o și mintea își sporește cunoștințele cetind-o. Iar literatura care pătrunde în paginile ei este asemenea aleasă și valoroasă.

Ultimul număr se începe cu un fragment dintr'un studiu mai mare al d-lui Ștefan I. Nenișescu: Istoria artei ca filosofie a istoriei, în curs de tipărire. Acest capitol disociază arta populară de arta cultă, într'o oarecare măsură antipodul ei, și de fenomenele de artă înrudite cu ea: arta mitică și cea monumentală, pentru a stabili apoi valoarea istorică a artei populare astfel delimitate. Este o analiză profundă vărsată în tiparul unei teorii, care dă artei

semnificația cea mai etern-umană: „Istoria artei poate spune cu drept cuvânt că este filosofie a istoriei, o filosofie a istoriei conștientă de sine și fără toate acele contradicții de sine și năruitoare de sine, adică istoria artei, așa cum este aici propusă, estetică-istorie, este totodată și filosofie a istoriei, singura filosofie a istoriei posibilă, pe când filosofia istoriei comună, existentă, nu este la rândul ei istorie a artei, fiindcă așa cum este — adus, falsificat și răvnă — ea nu este aceea ce ar fi să fie“. Facem însă rezerve față de stilul dlui Nenișescu, ca limbaj, care nu-i românesc, nici prin topică, nici prin derivația de cuvinte (uneori) și nici prin împerecherea națiunilor sau construcția frazelor, ci mai curând un stil german tradus în cuvinte românești.

Literatură semnează în acest număr d-nii Ion Pas, George I. Cornea, Adrian Pascu, Marcel Romanescu, Marius Iliescu, Radu Boureanu și T. N. Paulian. Barbu Brădescu scrie despre pictorul italian Felice Carena, Marcel Romanescu, traduce din teatrul Paulei Iacobi. Cronică are un bogat conținut din viața literară sau culturală a Franței, Italiei, Elveției, Germaniei, Suediei, Danemarcei, Rusiei și Americii.

Dintr'o cronică a dlui Marcel Romanescu despre regionalismul francez-cultural, desprindem acest alineat, care exprimă un punct de program al revistei, pe care îl semnăm și noi transcriind Ardeal în loc de Oltenia: „Această cruciadă desinteresată a intelectualilor francezi pentru uniea lor patrie (regiunea) merită să fie pomenită aici, ca simplă lămurire pentru acei ce nu înțeleg rostul mișcării la noi. Importiva tuturor bărfelilor, împotriva neîncrederei zămbitoare, regionalismul luminat prinde rădăcini tot mai adânci în Oltenia. Casa Olteniei, întemeiată cu atâta suflet de prietenul Ploșșor, își înmulțește secțiile, eulege documente, adună cărți, pregătește un muzeu. Câți români cunosc mănăstirile oltenesti? Dar trecutul acestei provincii? Lucrurile trebuie lămurite, arătate, puse în valoare“.

Consineana, 31 Dec. — La numărul jubilar, tipărit la încheierea anului al zecelea de apariție a acestei reviste, și-au dat contribuția următorii colaboratori mai vechi sau mai noi ai ei: Sebastian Bornemisa, directorul publicației, Ion Agârbiceanu, Ecaterina Pitiș, A. Mândru, G. Bogdan-Duică, Vasile Al-George, Sabin G. Truția, Aurel Decei, George A. Petre, Dem. Psatta, Oct. Vorobchievici, Volbură Poiană-Năsturaș, I. Constantinescu-Delabaia, Sebastian Stanca, Aurel Locusteanu, Const. Cehan-Racoviță, Marcel Romanescu, I. Olimpiu Stefanovici-Svensk, Ion Buzdugan, Teofil Bugnariu, Teodor Murășeanu, I. U. Soric, Ion Munteanu, Mihail Gașpar, Aron Coțruș, Delavarona, Iustin Ilieșiu, Horia Petra-Petrescu și D. I. Cucu, redactorul revistei în ultimele luni ale anului. Exemplarul costă 20 lei.

A apărut

N. Ghiulea

Profesor la Universitatea din Cluj

Asociațiile țărănești

Formele. Istoricul și rezultatele asociației țărănești. Asociația țărănească în România.

Scriere premiată de „Cartea Românească“ Pretul 58 lei

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE

CHINA

E o stare de lucruri, pe care presa o semnaleză tot la rubrica știrilor, necăutând cătuși de puțin s'o aprofundeze în toată seriozitatea ei. Un popor întreg, robit economic secole de-arândul, exploatat în mod nemilos de către țările „civilizate“ ale apusului european, se deșteaptă ou trupul istovit din milenaru-i somn, și nu vrea altceva, decât dreptul liber la viață. 400 de milioane de oameni blânzi, îndurători, robi ai pământului și ai misticismului asiatic, fii ai lui Buda și Confucius, nu mai vor să li-se încrusteze în carne jugul străin, fie el chiar al Franței civilizate, sau al Anglii hrăpărețe.

Soarele deșteptării s'a profilat adânc pe orizontul veacului nostru și a adus la o viață vrednică lumea musulmană din granițele Turciei de astăzi. Anul trecut, a odată ingenușiat de pumnul civilizației poporului rifu, care întinse brațele spre acele soare salvator. De câțiva ani India se strânge tot mai hotărât în jurul lui Mahatma Gandhi, profetul libertății, sperând că va veni odată ziua, când pe malurile Gangelui nu va mai călca picior străin.

În acelaș spasm se sbate poporul chinez astăzi. Indiferent de păreri politice ale generalilor-aventurieri, cari îi exploatează durerile și elanul libertății, evenimentele de astăzi din China depășesc cadrul unor simple turburări și nu sunt altceva, decât preludiul unui viitor războiu pe viață și pe moarte, pe care poporul chinez îl va duce până la definitivă lui eliberare.

Ori cât de neplăcut este acest adevăr, popoarelor europene, interesate în conflictul chinez, el nu poate fi negat. Se afirmă, că origina turburărilor din China se datorește pe deoparte propagandei naționaliste de libertate, iar pe de alta, propagandei sovietice. Dacă cea de-a doua ipoteză nu poate fi exclusă, nu e mai puțin adevărat, că la baza nenorocitei stări din China a contribuit enorm de mult, exploatarea sălbatică a popoarelor „civilizate“, întreprinsă contra unui popor prea mult îndurător. Ori cine își poate aduce ușor aminte, de represivile sângeroase pe care englezii le-au întreprins contra greviștilor chinezi din industriile orașului Shanghai. Această purtare a celor, ce din nesocotință se credeau prea stăpâni pe un pământ străin, a fost fittul care a prins toate inimile chineze...

Și astăzi ce vedem? Boicot contra mărfurilor de proveniență străină, amenințarea cu represii contra europenilor stabiliți acolo, războiu civil, și Dumnezeu știe ce se va mai întâmpla.

În fața acestei situații, din zi în zi mai gravă, statele europene interesate trimit în apele chineze flotă, iar pe pământul Chinei armată. În acelaș timp, tratează cu guvernul chinez restabilirea ordinii. Va putea oare un guvern slab și de adunătură să răspundă de această situație și să înăbușe tendința de libertate a unui popor întreg? Iacă o întrebare destul de grea, din care fatal se va desfășura evenimentele de mâine.

Horia Trandafir

Un teatru muncitoresc la Petroșani. — Anul trecut artiștii teatrului național din Cluj au dat 10 reprezentații la Petroșani, iar în anul acesta, se va întreprinde din nou o serie de reprezentații în orașul de pe valea Jiului.

Ne oprim o clipă asupra acestui fapt îmbucurător, și ne permitem a emite o idee

pe care o credem înfăptuibilă și în acelaș timp, din cele mai fericite, și anume, construirea unui teatru muncitoresc în Petroșani, operă ce ar putea fi întreprinsă de ministerul artelor de acord cu ministerul muncii. Educația adevărată a zecilor de mii de muncitori din valea Jiului, precum și smulgerea lor din pragul cărciumilor — destul de numeroase în acea regiune — nu s'ar putea face decât prin acest mijloc care este teatru. Dacă facem o paralelă între situația teatrului național dela Cluj, care în unele seri nu numără în sală nici măcar 30—40 de persoane, și între situația unui teatru înființat la Petroșani, vom găsi pe cea de-a doua mult mai fericită. Afară de populația muncitorească a Petroșenilor care ar frecventa teatrul vine rândul intelectualității din orașele marginase ca, Deva, Orăștie, Hunedoara, Târgu-Jiu, etc., care la orice ocazie a venirii la Petroșani, nu ar fi lipsită de interesul teatrului.

De bună seamă, că nu ne gândim la o construcție de teatru, deocamdată, în stil prea mare și deci prea costisitoare, ei după puțină împrejurărilor de astăzi și cu concursul — după cum am amintit — al celor două ministere interesate.

Oricât de îndrăzneată ar părea această idee, înfăptuită însă, ar fi cea mai frumoasă operă socială ce s'ar face în acest important centru muncitoresc.

Desvoltarea cooperăției. — În congresul regional al cooperăției ținut la Craiova s'au pus din nou în discuție problemele cooperăției. Invitat de ministrul Trancu-Iași d. Ion Mihalache a fixat astfel rolul cooperăției:

Reconstrucția economică nu se poate înfăptui decât pe baze cooperatiste. Datoria factorului politic e să nu facă legi peste legile firești. În țările agricole, putințele pentru valorizare le dă numai cooperăția. Statul nostru e agricol și fac mare greșeală cei ce duc o politică industrială. Industrializarea agricolă e necesară. Rolul cooperăției e să perfecționeze tehnica agricolă. Pentru aceasta, capitalul bănesc și intelectual trebuie pus în slujba cooperăției. Utilizarea practică a agronomilor și mașinistului va duce la valorificarea producției. Cooperăția e menită să provoace intensificarea producției și să asigure producătorului întregul venit. Oratorul a îndemnat pe congresiști să ceară instrucție, autonomie și credit.

Succesul democrației în Franța. — De cinci ani de zile, marea republică care deține torța civilizației și a culturii pe bătrânul continent european, trăiește într'o continuă frământare. Patria mării revoluții și a tuturor libertăților, nu-și găsește de atâta vreme în epoca postbelică punctul de gravitate. Oscilațiile ei în viața politică internă dela democrație la conservatism și viceversa, dovedesc cu prisosință căutarea adevăratului principiu politic, în deplina concordantă, atât cu firea poporului francez, cât și cu evoluția firească a vremii, — principiu ce întârzie a se ivi din cauza complexelor probleme europene de după războiu, precum și a nenorocitei stări economice care a lovit în mod fatal și Franța. Cu un an mai înainte, am asistat uimiți la prăbușirea aproape zilnică a guvernelor unul după altul, în Franța, din cauza gravei probleme financiare, ce adusese republica la doi pași de prăpastie. Cu toată popularitatea de care se bucura guvernul Heriot, — în neamărate rânduri remaniat cu forțe noi, — a fost imposibilă o îndreptare în bine a

situației ce se agrava din zi în zi, și a'unci s'a recurs la ultimul mijloc: guvern de coaliție sub prezidenția dlui Poincaré, care a continuat să lucreze tot cu vechile corpuri legitimoare, în care democrația radical socialistă deținea majoritatea.

Pe ziua de 9 Ianuarie s'au făcut în toată Franța alegerile senatoriale pentru 108 locuri. Deși sub un guvern de coaliție condus de o personalitate de dreapta, rezultatul a fost din cele mai interesante. Partidele drepte au obținut 41 locuri, iar cartelul stâng, în care au intrat radical-socialiștii, socialiștii și comuniștii, au obținut 67 locuri. Socialiștii cari au deținut 2 locuri până în prezent, au mai câștigat încă 8, iar comuniștii cari n'au avut nici un loc, au câștigat două.

Virajul acesta spre stânga al opiniei franceze își are o semnificație și mai mare prin faptul căderii în alegerile senatoriale a unor personalități ca dnii Millerand, de Selves, președinte al Senatului, Marian, prefectul poliției, Israel, șeful de cabinet al dlui Heriot, Dariac, etc.

Ca președinte al Camerei a fost ales d. F. Bussion, socialist.

În republica-lumină, societatea se transformă lent...

Cronică muncitorească. — La Vilna areându-se toți membrii organizației comuniste a rușilor albi din acea regiune, băncile rusești din localitate au fost nevoite să-și suspende operațiunile, deoarece toți directorii și procuriștii lor au fost arestați.

— Statistica muncitorilor șomeri din Anglia arată o descreștere la numărul existent de 63.839. Totalul muncitorilor fără de lucru la această dată se ridică la 1.432.000. Acest total indică o creștere în număr de 210.507 mai mult decât anul trecut la această dată.

— La Cernăuți apare în limba ucrainiană ziarul social-democrat „Borotba“ (Lupta). De 20 de zile a fost arestat grupul de socialiști din jurul acestui ziar; — grup din care fac parte d. Vasile Rusnak, Ivan Stasin, Ivan Stepak, Simion Halici și Isidor Lupuleak, foști candidați ai partidului social-democrat în alegerile trecute, fără să se motiveze aceste arestări. Deasemenea au fost aduși în fața consiliului de războiu toți țărani găsiți cu ziarul „Borotba“, cu toate că nu există măcar un ordin care să interzică apariția, ziarului.

S'au făcut demersuri la ministerul de războiu, interne și la comisaritul Bucovinei, totuși, fără rezultat. D. Const. Petrescu, secretarul partidului socialist s'a prezentat la ministerul de interne pentru a face o intervenție în favoarea acestor arestați.

— Muncitorii arestați la Iași cu ocazia descinderilor din ultimul timp, se află de 3 zile în greva foamei, în semn de protest contra arestării lor ilegale.

Cronică mărunță

— Duminecă în 30 Ian. c. la ora 11 și jum. dimineața are loc în sala Teatrului Național al treilea concert simfonic popular al Societății Filarmonice „Gh. Dima“, dirijat de prof. Martian Negrea. Programul cuprinde compoziții de Goldmark, Fauré, Grieg și Mozart.

— Societatea Scriitorilor Români intenționează să organizeze la vară o serie de șezători publice la care să-și deie concursu. scriitorii noștri de seamă.

Adresa abonatului:

Cea mai bună ocazie
de a intra în legături directe cu
Cehoslovacia este de a vizita

Târgul internațional de mostre din Praga

sesiunea de primăvară

20-27 Martie a. c.

Mii de expozanți! Sute de
mii de vizitatori! Redu-
cere de 50 la sută
la transportul
mostrelor.

Ultimele noutăți moderne

Diferite modele de blănuri

la

LOUIS DÉRI

Magazin cu blănuri

Cluj, Str. Memorandului 3.

Telefon 12-12.

Telefon 12-12

„Banca Voluntarilor“, Societate Anonimă Cluj

Active			Contul Bilanț incheiat la 31 Decembrie 1926			Pasive		
Numerar în casă	199.647		Capital vărsat		1.062.000			
Bonuri la bănci	7.800	207.447	Fond de rezervă	44.246				
Scont	2.340.450		Fond pt. amortizarea creanțelor dubioase	30.000				
Cont curent	564.000	2.904.450	Fond economic, cultural și binefacere	5.800				
Efectele Băncii		60.000	Fond pt. ajut. văduv. și orfan. F. V.	12.000				
Mobilier	23.000		Fond de pensuni al funcțion. Băncii	6.340	98.386			
Amortizare de mobilier	3.000	20.000	Depozite spre fructificare		1.201.820			
			Credite în Cont-curent		100.000			
			Reescont		400.000			
			Interese de capital social pt. anul 1925	8.074				
			Divident neridicat pe anul 1925	39.056	47.130			
			Interese tranzitoare anticipate pe 1927		81.000			
			Profit curat		201.561			
		3.191.897			3.191.897			

Debit			Contul Profit și Pierdere incheiat la 31 Decembrie 1926			Credit		
Cheltuieli generale	28.607		Dobânzi		212.516			
Salarele personalului	145.000		Proviziuni		329.793			
Chirie	36.400	210.007						
Interese de depuneri		104.431						
Impozite către Stat		23.310						
Amortizări din mobilier		3.000						
Profit curat		201.561						
		542.309			542.309			